

ŽENSKI SVET

VSEBINA 1. ŠTEVILKE: ○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

OBRAZI IN DUŠE. XXX. — LEA FATURJEVA. — (P. Hočvarjeva.)	Stran 1
POVEST MALE DORE. — (France Bevk.)	5
NARODNA. — Pesem. — (Maksa Samsova.)	10
KO IZ TUJEGA SE KRAJA VRAČAM. — Pesem. — (Maksa Samsova.)	10
IZ ZBIRKE „VEČNA PLAMENICA“. — Pesem. — (Karlo Kocjančič.)	11
IZ SPOMINOV TOLSTOJEVE HČERE TATJANE. — (Priredil Ivan Vouk.)	12
SLOVANSKE UMETNICE: POLONICA JUVANOVA. — (Manica Komanova.)	16
MOJ KOLEDARČEK. — (Francka Zupančičeva.)	18
PRAKTIČNI POMEN VNANJIH VPLIVOV NA DEFORMACIJE NAŠE NOGE	
IN NJIH PROFILAKSA. — (Dr. Minář Fran.)	20
ROBINJA - CARICA. — (A. G.)	23
KAZEN KOT VZGOJNO SREDSTVO. — (Gizela F.)	24
IZVESTJA: Ob novem letu. — Po ženskem svetu. — Materinstvo. — Kuhinja. — Knji- ževna poročila.	Stran 28, 29, 30, 31, 32. PRILOGA ZA ROČNA DELA.

ŽENSKI SVET izhaja prve dni vsakega meseca. - Za Jugoslavijo letna naročnina: Din. 64 (s krojno prilogo); polletna: Din. 32, Naročila in naročnino je naslovili na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovska cesta 20. Uredništvo in uprava: Trst, posta centrale, poštni predal št. 384. — Izdaja „Žensko dobrodelno združenje v Trstu“. Tiska „Tiskarna Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco 20. Upravništvo v Trstu, ulica Torre bianca št. 39/I.

Najvišje odlikovanje gre gospodinji,

ki je prišla do tega prepričanja, da je najbolje izbrati si za dobavitelja raznih potrebščin tako trgovino, ki nudi toliko panog, da ji ni treba hoditi za raznimi stvarmi po več trgovinah. — Najbolj dobrodošla je našim gospodinjam
tvrdba

DRAGO SCHWAB, Ljubljana

ki more s svojo za-
logo preskrbeti z oblačili vso obitelj,
tako moške, kakor ženske člane. Oblačil za
gospode in dečke, izvrstnega blaga in kroja je
vedno dovolj v zalogi, in to vse v lastnem izdelku.
Izgotavlja se po meri. Zaloga finega, direktno iz Anglije
uvoženega sukna, slovi kot najboljša v Ljubljani. Za cenj.
dame je na razpolago damski salon, ki izgotavlja
damske kostume, plašče in krila iz blaga, ki je
le prvovrstne kakovosti in v krasnih vzorcih.
Zaloga prvovrstnega perila in vseh
modnih potrebščin. Uspešno go-
spodinjstvo je brez cenenih do-
bavnih virov nemogoče.

Priporočamo najtopleje tvrdko

DRAGO SCHWAB, Ljubljana

Obrazi in duše.

XXX.

Lea Faturjeva.

Pravijo, da je dom zrcalo ženine duše...

Ko sem stopila čez prag Leje Faturjeve, se mi oko ni utegnilo ustaviti na temotnih stenah, nego se je nehote zazrlo nazaj, v daljino, v dom Zoške Kvedrove.

Njena soba je pravo skladišče duševnega blaga: miza preobložena, police prenapolnjene, omare prenatlačene: sama knjiga, sam list, samo pismo. Od vsepovsod beseda duše in razuma, s sten pa govor narave in človeškega telesa, prepojen in doživet v duši znanih umetnikov. Ob stranski steni se igra v otroški posteljici ljubka deklica, ne s punčko ali medvedkom, ne, to bi bil skoro disakord v celotnem vtisu ambijenta — dete pregleduje ilustrirano knjigo! Ob nasprotni steni pa sedi pri preobloženi pisalni mizi ona sama. Velika je, močna in sveža. Vse na njej priča, da sta si ona in dom v medsebojnem soglasju in dopolnjevanju, da je Zoška ustvarila to sobo, a da so tudi stvari te sobe rodile njo... Ves svet je tu, pisatelji vseh struj in dob, beseda vseh jezikov, programi neštetihih strank, dopisi učenih in slavnihih znancev, pa tudi tihi listi tajnihi srčnihi vezi... vse je tu, karkoli je v življenju videla, slišala, uživala in trpela. In vsega tega je bilo mnogo, mnogo... prebogata je vsebina njenega žitja in bitja. Kajti Zoška je živela življenje

umetnice in žene, življenje solnca in sence. Ni čutila strahu pred življenjem, kljubovala mu je in zmagovala. In dela njena so zrcalo resničnih življenskih potov, povečini njenih lastnih, trnjevih in belih.

Ko sem jo gledala, vso v harmoniji s svojo okolico, se mi je vendar tajno v duši zasmilila: vsekakor je to preveč zate, saj si vendar žena!

V domu Leje Faturjeve pa ni burnega sveta, ni samozavesti duše, ni razpetih kril, ni misterijev žene... Njena oseba, krotaka in priprosta, pa je tudi kakor v polnem soglasju in dopolnjevanju s svojo okolico.

In ko sem uzrla Lejo Faturjevo, skromno in ponižno sredi njenega doma, še skromnejšega in ponižnejšega, me je tajno v duši zbolela misel: vsekakor je to premalo zate, saj si vendar žena!

Kje so odsevi njene življenske poti? So li tudi njena dela zrcalo resničnega doživetja, sledovi njenih lastnih življenskih stopinj?

***

Lea Faturjeva je kakor Zoška preživela prvo detinsko dobo sredi otroških iger na vasi. Kraševka je, iz Zagorja ob Pivki. Tam se je sama od sebe učila čitati in pisati, v vsakem listu tiskanega papirja si je našla duševni užitek. Že kot mlada deklica je prečitala nešteto knjig, izpoznala v njih nebroj življenskih poti, a nobena ni bila tako zapeljiva, da bi jo bila izvabila v širni svet kakor Zoška. Tri leta je preživela na Reki v šoli pri Uršulinkah. Najbrže se je že takrat naslajala njena mlada duša ob lepoti tamkajšnje narode, ob romantično divji zgodovini samozavestnih Uskokov, kajti idealizem, v katerem je zasnovana njena poznejša povest «Za Adrijo», se ni mogel roditi v petdesetih letih njenega življenja, nego je moral pognati korenine v duši mladostnega zanosa.

Rada bi bila učiteljica, a stariši so želeli, naj bi bila šivilja, pa se je proprijela šivanke, čeprav brez veselja. Z očetom-železničarjem je mnogo prepotovala, a njenega srca se ni mogla polastiti pestrost sveta. Stariši so jo pozneje poslali v Ljubljano, naj gospodinji svojim bratom, ki so se tam šolali. In šla je in ostala tam do danes. Nehala je biti bratom sestra, postala jim je mati. Z materinsko vestnostjo je skrbela tudi za druge dijake, ki so stanovali pri njej. Črez nekaj let so prišli k njej še stariši, hčerka je postala mati lastnim roditeljem! Nad osemdeset let sta imela starčka; v boleznih in bedi ju je negovala tako vstrajno in požrtvovalno, kakor neguje le mati svojega dojenčka.

Tekom tega časa pa je neprestano živela tudi v svojem duševnem svetu. Mnogo je čitala, poglabljala se v zgodovino, naučila se nemščine, italijanščine, francoščine in skoro vseh slovanskih jezikov. Od šestnajstega leta dalje je pisala, mnogo objavila, mnogo uničila. Večkrat so ji zavračali spise, zanikali pisateljsko zmožnost, Zoška pa ji je pregnala malodušje in jo bodrila na poti, katera jo je kmalu privedla do stopnje prvih naših pisateljic.

V novembru minulega leta so se spomnili listi njene šestdesetletnice. V vrstah, polnih priznanja in uvaževanja, omenjajo lepo število njenih književnih del. Sodelovala je pri Slovenskem Gospodarju, Domačem Prijatelju, Laibacher Zeitung, Domu in Svetu, Slovencu, Ilustrovanem Glasniku, Slovenski Gospodinji, Mohorjevi družbi i. dr. V svojem šestdesetem letu pa je sotrudnica Mladike in našega lista, kamor pošilja večinoma praktične sestavke. A pravijo, da ima v delu še razne leposlovne spise in da ji duša ustvarja še vedno nove zasnove.

«Črni vitez in hudi grof» je bila nje prva povest; daljše in obenem najlepše stvari pa je objavila v Domu in Svetu: Vilemir, Biseri, V žaru juga, Za Adrijo, Iz naših dni, Komisarjeva hči.

Tudi v njenih delih se zrcali življenje, a ne tisto, ki ga je doživela resnično v svetu, nego le ono, ki ga je doživljala njena duša, zamaknjena v romantično minulosti, prepojena z idealizmom in požrtvovalnostjo. Saj pa tudi njeno življenje ni imelo nič burnega, malo solnca in zato tudi malo sence. Hodila je po poti, katero so ji predpisovali drugi. Njena duša si je najbrže iskala drugih smeri, ali mehki značaj se je uklanjal volji drugih. Niso ji dolgo razjedali duše dvomi; nekaj časa je bila pod močnim vplivom svobodomiselne struje; zbala se je viharjev vesti in zatekla se zopet v okrilje katoliške cerkve.

Kakor vsaka Evina hči je tudi ona čutila v sebi dvojno prirodo svojega spola: ženo in mater. In kako jo je udejstvila? Lepo, enostavno, kakor ji je bilo usojeno že ob rojstvu in ji prirojeno v temperamentu. V praktičnem življenju je bila mati, odrekala se vsemu, živela za druge, pozabljala nase in se žrtvovala za blagor drugih. V umetnosti pa je izživljala ženo: tam si je ustvarjala ideale, prevare, hodila preko življenskih brezden, se borila in zmagovala. In vendar ne predstavlja njena osebnost dualizma prirode, kajti v njej sta hodili žena in mati i to pot, pot ljubezni in požrtvovalnosti, pot duše in ne telesa. Malo je tako izvoljenih, in Lea Faturjeva je med njimi.

Ta temeljna lastnost njenega značaja je tudi značilna poteza njene umetnosti, in kjer je ni, tam je delo nepopolno, nedovršeno, slabo. Njeni nravi se krasno prilagajajo zgodovinski junaki in junakinje. Oddaljena nam je njih doba, bolj poznamo njih dejanja nego njih duše, zato jih pisateljica lahko vodi po svojih potih, jim vdihava svojo dušo, katere ideali se tako krasno krijejo s povodi in posledicami zgodovinskih dejanj. V mislih imam predvsem povest «Za Adrijo», ki se odlikuje po lepi tehniki, zanimivem pripovedovanju, napetem razvoju, globokem poznavanju zgodovine in jugoslovanske etnografije, po veliki meri idealizma ter proroškem zaključku. Pisateljica se najbrže ni nikjer tako izživela kot tu, nikjer drugje ni tako odprla svoje duše in ji dala tako izrazitega razmaha. V tej povesti je dala duška svojemu sentimentalizmu; vsakemu pozitivnemu značaju je podelila zakon svojega življenskega evangelija:

— Delo, delo! Blagoslovljeno delo. Ono podi od nas vse muke. Življenja neizprosne potrebe nam ne puste, da se potapljamo v boli.

* * *

— A ko prideš, deklica, v moja leta, tedaj spoznaš, da je življenje večna ločitev. Tu se ti priljubi ta duša — tam ona. Ti bi se hotela ustaviti, ostati pri nji. Pa življenje je večna ločitev. Ne navezuj si srca na črne, ne na modre oči, deklica, ker mine, hiti naprej vse...

* * *

— Kaj jima pa morejo? Pogineš tako ali tako.

* * *

— Le v ponižnosti, vdanosti je ženska lepota. Lepa si, ko klečiš, glavo zavito v belo rižo, pred altarjem, ko moliš za brata. Lepa nisi zdaj, ko se poteguješ za strastne zahteve svojega mladega srca.

* * *

— Sreča stanuje za gorami, za sinjim morjem. Pogumni, krepki jo dosežejo. Ne od žalosti za bratom oslABLJENA, ne od ozirov, od tesnih mej vezana, malodušna deklica.

* * *

Kjer pa zajema pisateljica snov «iz naših dni», tam se ji pero izpodtika, misel izpodtakne. Ona je doma le v zgodovinski povesti, realno življenje ni zanjo. Ni ga živela sama, zmisel za opazovanje ji ni razvit. Njena duša ne zna junaka naslikati po naravi, ne zna mu prodreti v dušo, nego ga le ustvarja po lastni zasnovi. Kako prisiljena je povest «Iz naših dni»! Ni je živela, ni je občutila, nego jo je samo slišala. Zato jo tudi čitatelj le čita, ne živi, ne čuti... Kajti le malokateremu pisatelju je dana taka zmožnost introspekcije, da do dna pojmuje dejanje in nehanje sveta, ne da bi se ga sam udeleževal.

Čim bolj se bliža dejanje Lejine povesti naši dobi, tem manj se ji delo posreči; «Komisarjeva hči» zaostaja «Za Adrijo». Pa tudi racionalistični Napoleonov duh sam ne more najti v duši pisateljice onega odmeva kakor junaki, za ideale se boreči Uskoki.

Lea Faturjeva ima krasen jezik, slog je čudovito dramatičen in pride seveda do veljave le v zgodovinski povesti; dejanju in dogodku «iz naših dni» se ne prilegajo kratki jekleni stavki, zanosno deklamatorične besedne sestave. Globoko zasnovana in poča i dozorevajoča misel ter spontani izbruh strasti današnjega človeka zahtevajo pač drugo zunanjo obliko nego dejanski, pod pritiskom razmer se razvijajoči zgodovinski dogodki.

Vsekakor pa je Lea Faturjeva dostojna, resna predstavница naše književnosti. V današnjih dneih, ko slavi blazirani človek zmago nizkih strasti in materijalističnega pehanja, opaja njen idealizem utrujeno in strto dušo kakor slavčev glas v otožnem pomladnem večeru. In take hrane še potrebuje zlasti naša dozorevajoča mladina!

P. Hočvarjeva.

Povest male Dore. (France Bevk.)

judje ste smešni. Samo sebe poznate in mislite, da bi solnce padlo z neba, če bi vas ne bilo. Verujete v sebe bolj nego v Boga in ste prepričani, da so romani vašega življenja najzanimivejši in da so samo vaše drame zapiskov vredne. To ste ljudje, oblagodarjeni z močnimi čustvi, grehi ali čednostmi. Kolikokrat ste že vzkliknili: Škoda, da nisem pisatelj! Moje življenje bi bilo roman brez primere!

Pa zakaj ravno tvoje življenje? Vsak človek ima življenje, romana vredno. Ne bogatost dogodkov, nekaj drugega je, kar daje romanu vsebino. Tisto, kar še vsakemu pisatelju ni znano in se le izpod peruti genija odkriva in kaže svetu.

Kaj pa mislite o mali Dori?

Čudna ženska je. Danes je sicer že dama, tudi otroke že ima, ali majhna je vseeno. Pa še manjša bi bila. Tistikrat, ko je pričela spoznavati življenje, bi jo bil z nogo pohodil, če bi ne bila bežala kot podlasica in se ogibala kot živo srebro.

Ravno tistikrat, ko se je smejala najbolj, je imela najtežje ure in se jih še zavedala ni. Borila se je na gonso proti njim in se rinila skozi ironijo, ki ji je ime življenje. Vse od prve zavesti pa do tistega dne, da je izvedela, odkod pridejo otroci. In še dalje. Toda tu je zaključena važna doba njenega življenja in ni da bi posegali dalje.

Ni ji prišlo na misel, da bi smatrala vsaj ta del življenja za zapiske vreden. Počemu, ko so veliki možje na svetu, ki še niso opisali svojih lažnih življenjepisov? Ne ve pa, da teh življenjepisov ne maramo, ker imamo radi ljudi in ne polbogove, kakor Bismarck in morilec žensk Landrú. Le ker se mala Dora tega ni zavedala, je s sramežljivostjo in solzo v očeh pričakovala. Ta solza pa je veljala bolj žalosti in lepoti spomina kot zadregi. Čemu naj bo v zadregi nad svojim življenjem, saj ima dva otroka. Njeno poslanstvo je s tem dopolnjeno.

1.

Mala Dora se ni spominjala, kje se je rodila, povedal ji pa tega ni nihče. Ko je brala čudežne zgodbe, ki so ji kratile spanje, si je radi romantičnosti celo želela, da bi jo bili cigani prinesli in ukradli bogve kje na ta način in da bi bili njeni pravi stariši celo neznani. Njej bi bilo to pač vseeno. Vendar pa je bilo čisto nemogoče, zakaj imela je mater, kateri je bila zelo, zelo podobna, da so dejali gosti vsakokrat, kadar so jo pobožali po licih: «Ti si pa cela mati.»

Po vseh okoliščinah je Dora sodila, da ni bila rojena v tistem kraju, v katerem je preživela mladost. Bržkone njeni materi to rojstvo ni bilo po

šibka in neznatna izvila iz krepkega materinega telesa, je moralo biti očitno, da jo je prikrivala pred svetom, še predno je zaživela v nji in še pozneje. Mati je gotovo imela svoje nečimerne vzroke zato. Iz tega je tudi mogoče sklepati, da mati ni preležala svoje otroške postelje doma in se je umaknila nekaj dni radi «opravkov» na deželo, odkoder se je vrnila bolehnna, bleda in utrujena.

Dora pa je ostala na deželi, majhna, cmerava in pila kravje mleko do ogabnosti, brez materinih uspavank. Morda je bila pod skorjo materinega srca tiha želja, da naj bi otrok umrl. Ta želja ni prišla v besedo. Kmečka ženica, ki je prejemale denar za rejo, se je bala izgubiti zaslužka in je storila za črvička, kot je imenovala Doro, vse. Črviček je bljuval mleko, a je pričel gledati bistro, polagoma se je zganil in pokazal trdovratno voljo do življenja.

Ko je prišla mati, je videla iz pleníc samo dvoje rok in dvoje oči. Teh dvoje rok in dvoje oči jo je presunilo. Poljubila jih je in je odšla.

Ko se je zopet vrnila, je Dora že letala po sobi, zamazana, raztrgana, suhotna a žilava, njene oči so pričevale o življenju. Ko se je mati nagnila k nji, je počenila in položila roke v naročje. Njene oči so jo gledale nepremično, usta so bila odprta, lica so sijala.

Mati in hči sta strmeli druga v drugo. V prsih žene se je že davno na tiho porojeno čuvstvo predrlo in premagalo vse obzire ljudi. Njena svilena bluza se je ostro odbijala od strgane oblecke tega deteta. In to je njena hči! Ta umazan, zdrav obrazek je kri njene krvi!

Solza se je pokazala v očeh, veliko čuvstvo je dvignilo besedo: «Dorica, jaz sem tvoja mati?»

In Dorica je zresnila oči in lica še bolj, mali možgani so previdno premislili vprašanje in, vajena, je dejala: «Ne!»

«Kdo pa je tvoja mati?»

Pokazala je molče na postarno kmetico z ogromnini zapestji, ki je stala poleg in smehljajoče zrla v skrbi, da se ne zameri. Kmetica se je smehljala; pol negotovosti in pol zadovoljstva je bilo v tem smehu. «Saj ji ni zameriti.»

Gospa se je dvignila. Grenkost ji je za hip stisnila grlo in ko se je osvobodila, je dejala: «S seboj jo vzamem.»

«Moj Bog, kaj smo se vam zamerili?» je vzkliknila kmetica.

«Nič. Hvala vam. Le pri meni ostane. Saj vam vse povrnemo.» — — —

Tako je Dorica naenkrat prišla v mesto. Bila je še zelo majhna in če bi morala povedati za svojo starost, se je ne spominja natančno. Vendar je bil to tako velik dogodek za njeno življenje, da si je zapomnila celo podrobnosti.

Ve natančno, da so jo pripeljali v veliko hišo, ki je imela nešteto sob. V pritličju so bile tri velike izbe, klet, kuhinja in vrt. V kuhinji so cel dan kuhali in pekli jedi, ki jih Dorica ni poznala in katerih bi se bila tako zelo

najedla, če bi ji bilo dovoljeno. Ti duhovi po dobrih jedeh so jo vznemirjali še dolgo v noč z glasovi ljudi, ki so prihajali iz treh velikih izb v pritličju. Tja so namreč zahajali ljudje cel dan, pili in jedli in zopet odhajali.

Dorici so odkazali posebno sobico, ki je bila poleg materine spalnice. V tej sobici ni bilo toliko lepega pohištva kot v materini sobi, ali stene so bile poslikane z zajčki in deteljo in v kotu je stala velika, ograjena postelja, poleg nje pa miza in stol.

V tej postelji je morala ležati od prvega mraka do tedaj, da je posijalo solnce skozi okno. Mnogo prej so odpirali vrata v hiši in so vozniki tolkli z biči po ulici, ona pa se je morala tiščati pod odejo, zakaj zdelo se ji je neprestano, da prihaja iz mraka materine sobe nekaj temnega in se blešči v prebujajoči se dan.

Mater je imela najrajše. Tako je zdaj nazivala visoko, plečato, lepo žensko, ki jo je pripeljala v mesto in ji kupila mnogo slaščic. Ta je imela poleg vseh ljudi, ki se jih je učila spoznavati, najljubše oči in najslajši glas. Bilo ji je res čudno pri srcu, ko je zapustila prejšnjo mater, in celo solze je imela na licih, a kaj, ko ji je ta mati dajala boljših reči.

Druga ženska, ki jo je videla najpogosteje, je bila nižja in dokaj zajetnejša od matere. Mati je dejala, da naj ji pravi teta. To ji je bilo po volji, zakaj tete prej ni imela. Ta ženska jo je vzela v naročje in jo je vščipnila v lica. «Kako ti je ime?»

Ne, tete pa ne! Predno je šla spat, jo je spoznala do dobra in se je oklenila matere. Saj je še gledala ni lepo, če bi ji tudi odpustila besede: «Ogibali se je bomo!» ki so zadele mater in rodile ostre besede.

Vse to je opazila Dora v enem dnevu. Pisano in mnogovrstno se je odpiralo novo življenje pred njo. Vendar je bila v splošnem vrvenju gostilne skoro pozabljena. V novi oblecki se je stisnila v ta ali oni kot in je z zemljo v roki zajemala nove doznatke.

Tu ni bilo zajčkov, ne krav, niti kokoši niti trate, po kateri bi se valjala. Njen svet je bil njena sobica, hodnik, ki se je krivo zavijal na desno in na levo z velikim številom vrat in pari čevljev pred vrati; nato stopnice v pritličje, kuhinja, veža in dvorišče. Vse to je bilo ozko in temno, zanimivo le radi prihajajočih in odhajajočih ljudi.

Te pa je gledala rada. Kadar se je zjutraj izpraznil lonček, ki je tičal med kolenci, se je izmuznila s kosom kruha iz kuhinje. Pri vratih, ki so vodile v klet, je bil kотиček, ki ga ni bilo lahko opaziti, a se je prilegal njenemu telescu. Od tam je bilo mogoče videti prihajajoče in odhajajoče goste.

Kadar so jo pogrešili, je zaslišala materin glas: «Kje je Dorica?»

Dorice ni bilo. Dorica je molčala. V množini dela je tudi materina skrb umolknila. Postala je neredko za cele ure pozabljena, dokler je ni zagledal kateri izmed stalnih gostov, del svojo roko na njeno glavico, ki je postajala od dne do dne debelejša, in spregovoril: «Čigava pa si ti?»

Gledala ga je kot nekdanj svojo mater in ni spregovorila.

«Čigav pa je ta otrok?»

Teta je prišla mimo, se ozrla in jo šele zdaj zagledala. «Mi jo pa iščemo», je dejala in še pristavila z zaničljivim nasmehom v obrazu. «Naše Ivanke je.»

Gost je prijel Dorico za roko in jo je potegnil iz kota. Ni se branila. Ali greš z menoj?»

Šla je. V sobi stalnih pivcev jo je posadil na kolena in ji dal vina. Pijača se ji je zdela dobra in pila je.

Smejali so se ji. «Kje si pa dobil to?»

«Hišna je. Potem je tudi naša, saj smo bolj tu doma kot kje drugje.»

«Regimentstochter!» je dejal nekdo v zabavo; neznan smeh je udaril po sobi.

V tem je vstopila mati. Ko je zagledala hčer na kolenih enega izmed pivcev, je obstala. Ni hotela tajiti hčere, hotela je, da gre življenje brez spodtike dalje tako, kakršno je. Čutila je, da je krohot ob vstopu veljal nji.

Pogledala je otroka in poostrila oči: «Dorica, kdo ti je to ukazal?»

«Pustite jo!»

«Kaj je res vaša? Mi še vedeli nismo.»

«Kje pa imate očeta? Ali hočete mene?»

Dovtipi bi je morda drugičkrat ne bili zadeli tako v živo. Zdaj je občutila rezek bič v svoje meso. Otroka je vzela in ga posadila na tla, sama se je vzravnila in v ošabnem ponosu pokazala vso svojo zrelo lepoto pred temi moškimi, njene oči so blisknile:

«Ali sem komu kaj dolžna? Vi pa ste meni!»

Nato je šla z otrokom v sobo in se ta večer ni prikazala več.

Dorica ni smela dolgo več h gostom. Tudi v kot ob vhodu v klet ne. Izgubila se je na dvorišče in prebila v lopi za pivo po cele ure ter skrivaj opazovala keglanje.

Vendar pa jo je mati vzela po parkrat na teden v kočijo in se peljala ž njo na izprehod. Dasi ni puščala dekleta v sobo za stalne goste pod bič njih dvoumnih pogledov, je Dorico še bolj vzljubila. Ni se je sramovala pred nikomur več. Dekletce se je ob hrani razvilo, kosti, ki so se odražale izpod kože, so izginile, lica so se napela. Življenje je planilo v oči, beseda je šla na jezik. V odkritosti, ki je bila že v njeni naturi, v razposajeni ekstremnosti, v trmici, joku in smehu je bilo toliko pristne otroške ljubkosti, da je prirastla k materinemu srcu z vso silo. Ljudje so se ozirali z zavdanjem nanjo. Teta je nehala z očitki in neredko je izražala njena beseda hvalo o Doričini lepoti.

«Ne hvali otroka!» je dejala mati.

«Ničesar ne smem.»

Dedinji velikega premoženja sta se redkokdaj sprli; edini sta si bili celo v tem, da se ne poročita. Prvi kamen spora je bilo nepoklicano dete Dorica.

Le očem, ki so čudno odkrito gledale, in ustam, ki so naglo in z dovtipom odgovarjala, se je moralo dekletce zahvaliti, da njeno detinstvo ni bilo zagrenjeno.

Če bi bila Dorica takrat razumna dovolj, bi bila razumela pogovor med materjo in teto, ki ga je spremljala samo z očmi.

«Ti — ki imaš otroka», je dejala teta, in našobila ustnice v zaničljiv izraz.

Mati pa se je dvignila kot neštetokrat in vzravnila glavo in prsi; «Ponosna sem nanj. In ti?»

«Kaj jaz?» sta si stali sestri nasproti.

«Ti imaš ljubčka, jaz ga danes nimam.»

«Kaj naj to pomeni?»

«Tvoj del dobita, mojega naj dobi moja hči.»

Bilo je zgolj očitanje, ali moralo je biti utemeljeno. Zakaj na te besede je teta pobleдела in z materjo dolgo časa ni govorila, še manj da bi Dorico pobožala.

Dorica je spoznala, da teta ni prijazna materi in se je nagonsko zavzela za tisto, katero je bolj ljubila. Pokazala je teti jezik. Čudno in krivično jo je zadelo, ko je bila radi tega tepena in zaprta v svojo sobo.

Ko je nekoč zopet sedela z materjo v kočiji in je videla prihajati drugo kočijo nasproti, je pokazala mati s prstom: «Poglej gospoda v kočiji.»

«Vidim, mama.»

«To je tvoj ata.»

Kočiji sta se mejtem približali, mati je gledala v nasprotno stran. Dorica je motrila gospoda, ki je bil močan, zaripel v obraz in je kadil cigaro. Njegove neznansko velike oči so se uprle hipno v mater, nato v Dorico...

Ko je šla kočija mimo, se je Dorica ozrla. Mati jo je prijela za roko: «Ne oziraj se!»

To je bilo prvič in zadnjič, da je Dorica videla svojega očeta. Brala je pozneje še enkrat o njem, ko je obhajal obletnico svojega rojstva in so mu kot spoštovanemu meščanu, veteranu mnogih narodnih društev ter družinskemu očetu številnih odrastlih otrok, priredili svečanost.

Ko je videla očeta iz kočije, ni napravilo nanjo posebnega vtisa. Kvečjemu je bila to zanjo novost, da ima tudi ona očeta, ki ga ni čisto nič pogrešala. Mati ji je dala vsega in saj ni bila samo ona, da ni imela očeta; v družini na drugi strani ulice celo matere niso imeli, kar mora biti nerodnejše, ko ni nikogar, da bi otroke umival in jim kupal.

Že je razmislila, da bo razpletla z malo Micko, ki se je ukradla slednji dan od sosedov na njih dvorišče, sledeči razgovor, ki se je ponovil že nekaterikrat.

«Pa zakaj imaš očeta, Micka?»

«Da prinese denar in da se ga bojim.»

Radi te definicije očetovskih dolžnosti je imela Dorica pred očeti neznan strah. Spreletelo jo je še v kočiji: Ali je tudi moj oče tak?

«Pa zakaj se ga bojite?»

«Tepe nas.»

Mene ne more tepsti, ker ga ni doma — si je mislila Dorica in pristavila v sebi: Saj bi mama tega ne pustila.

«Kje imaš pa ti očeta?»

Dorica je vselej odgovorila: «Umr! jel!» po zgledu otrok čez ulico, če jih je povprašala po materi. Zdaj bi se zravnala in dejala: «Moj oče je v kočiji.»

Predno je otroška glavica razmislila novi razgovor, ji je mati podrla vse, kar je mogla imeti od očeta. Nagnila se je k nji in dejala: «Ne povej nikomur, da si videla očeta!»

Dorica ni vedela, zakaj to. Komaj ga ji pokažejo, že ji ga prepovedo. Pa nič! Stisnila se je v kot kočije in gledala v bežeče hiše ob potu; mater pa je imela vseeno rada.

(Dalje.)

Narodna. (Maksa Samsova.)

So mi očka moj dejali:
„V zimi bomo svatovali!“
Sam sem rekel in dejal,
da si ženko bom izbral.

Na vse hribe in poljane
pale že so mrzle slane;
a za njimi sneg je bel
zmrzlo zemljo v plašč odel.

Dekle drugega ljubila,
drugega zdaj poročila ...
Šla bo zima, jaz bom sam
nanjo mislil slednji dan ...

Ko iz tujega se kraja vračam. (Maksa Samsova.)

Ko iz tujega se kraja vračam
v noči proti domu vsa vesela,
me pozdravljajo iz dalje okna svetla,
a za njimi, vem, me mati čaka ...

Čaka name, srčno me pozdravlja,
ko prestopim dragi prag domači ...

Kdo bo takrat mi odprl vrata,
ko pri Svetem Petru boš ti, mati,
kadar mrtev bo obraz tvoj zlati? ...

Pot do doma, temna bo in pusta,
okna temna, soba zapuščena,
ko pri Svetem Petru boš ti, mati ...

Iz zbirke „Večna plamenica“. (Karlo Kocjančič.)

«Moj črni sin, iz mojega telesa prvorojeno spočetje,» mi je dejala mati, «ne veš, kako sem te k Devici Materi nosila na Sveto goró?»

Še si bil skoraj otrplo zrno v brazdi maternice, ko sem te prvokrat nosila k Bogodojilki, da ti z enim toplim žarkom milostnih oči spečo skrivnost življenja k rasti prebudi, moj otrok.

In si bil komaj živ črvček, tako majhen črvček, ko sem te vzela na roke in zopet romala na božjo pot.

Bilá sem še slabotna od krvi, ki sem ob tvojem rojstvu jo prelila.

Pa sem te vendar dvignila v naročje svoje, po velikih stopnicah sem šla, da poklekнем pred Njo, ki je brezmadežno spočela Sinu človekovega in božjega.

In so mi rekli: Uboga gospa, pretežko je to breme vašim očem; dajte, mi ga ponese mo prav do oltarja. —

Pa kako bi te mogla izročiti usmiljenim tujim ljudem, ko je bila ljubezen moja in sočutje do tebe kakor val krvi, prelivajoče se iz drugega kakor v enem bitju!

Čim težja pot, tem lažje peresce si mi bil v naročju.

In sem se zgrudila v omotični breztežnosti pred Nje prestol.

Goreča prošnja moja ji je obkročila ko dim daritve prebele lilije na licu.

Tedaj, sin moj, sem videla natančno, kako ji je nasmeh prebele lilije spremenił v rdečih vrtnic vrt in da je Sin nad mano sklonil zlatolas pogled.

Šla sem in vem, da je še ena Mati šla z menoj, da čuva tebe...»

«O mati,» sem zaječal, «kako mi tvoja neusmiljeno trdna vera reže v meso!» Neizmerna je tvoja ljubezen in s svojimi šibkimi močmi ti je nisem povračal.

O da si takrát po kamnatem stopnišču me nagnala, naj se zdrobim, namesto da si prosila za to moje topoglavo življenje: kako bi ti mogel šele to največjo ljubezen povrniti z ljubeznijo!»

«Vem,» odgovori mi s trpko resnobo, «vem, da mi ljubezni nisi vračal z desno roko in da je tvoje srce le premnogokrat prestišalo moj klic.»

«Ne, mati,» sem dejal, «mi, ki blodimo samotni in zakrknjeni po brezdnih življenja, mi nismo nezmožni, občutiti ljubezen.

Če bi ti vedela, kako se včasih lomijo iz naših prepadov strahotni kriki, da stopimo iz teme med ljudi in jih ozdravimo s presilnim čustvom našim!

Če bi ti vedela, kako nas same žeja v gorečem pesku naših mimohodov po hladnih studencih srcá, iz katerih vi opajate življenja svoja!

O te strašne suhote zgrizenih ustnic!

A nikoli ni prestanka našim bolečinam in ni nam miru v iskanju.

Vedi pa, da ni trpljenje sposobno nepomešane ljubezni.

Tako smo kakor zapuščeni koli, v vrtno snegu zasajeni, in čakamo, kdaj nas pomlad s svežim zelenjem ovije.

A kdaj bo ta pomlad?»

«Moj sin, tudi tebi zatopli pomlad in te obvi je s cvetočimi soki.

Glej, nečesa sem se spomnila: Nemara ko sem te takrát tako nosila pod nebeške vrhe, je v tebi zdramilo to bolno strast do vedno višje hoje, do otrovanega iskanja.

Toda, sin, meniš, da je ta križna pot brez poveličanja na koncu?

Hodi in zaupaj!»

Tako mi je dejala mati.

Iz spominov Tolstojeve hčere Tatjane.

(Priredil: Ivan Vouk.)

Turgenjev in Tolstoj sta bila za deset let narazen v starosti. Turgenjev je bil rojen l. 1818., Tolstoj 1828.

Turgenjev je najodličnejši predstavnik ruskih realističnih pripovedovalcev. Njegovi romani in njegove povesti so po pravici vzbudili pozornost tudi na zapadu in zlasti Francozi so jih navdušeno brali. Med znanimi njegovimi deli naj omerim «Lovčeve zapiske», «Očete in sinove», «Rudina», znamenito novelo «Prva ljubezen», sicer pa je število njegovih del izredno veliko.

Ivan Sergejevič Turgenjev slika v svojih povestih večinoma življenje ruskih plemičev iz prve polovice devetnajstega stoletja. Sam je bil ruski plemič, toda razmere doma in ruske razmere sploh so mu tako malo uga-jale, da je živel povečini v inozemstvu. Umrl je tudi v Parizu l. 1883. Njegove ostanke so prenesli v Leningrad, kjer so jih pokopali na Volkovem pokopališču.

Turgenjev je ustvaril v svojih delih več idealnih tipov ruskih žena. Zato ni čuda, da so ga nazivali «pesnika ljubezni»; kakor nobeden njegovih urstnikov je znal on opisati nežno čustvovanje, trpljenje in ljubezen ruske žene. Turgenjev je bil vnet zagovornik slovstvene umetnosti, kateri je posvetil vse življenje in ji tudi ostal zvest do smrti.

Pri Tolstoju pa se je izvršil silen preobrat. V drugi polovici svojega življenja se je začel v njem boj med dvema stremljenjema. Po naravi je bil Tolstoj obdarovan s silnim umetniškim talentom, a njegov etični čut ga je naganjal iskati samo dobro. Tako je Tolstoj strogo ločil dobro od lepega. Prekletel je vsako umetnost, ker da kvari človeško srce, kakor ga kvari kultura sploh. Začel je propovedovati ljubezen do bližnjega, hotel je oživiti Kristusov nauk. S svojim vzgledom je hotel dokazati, da resno misli, zato je nameraval razdeliti svoje imetje med kmete in ubožce, sam pa romati po Rusiji in propovedovati edini in večni nauk: ljubi svojega bližnjega. Prišel je s svojimi v navzkrižje, vendar pa je izvršil ta sklep, četudi v svojem 83. letu, ko je pobegnil iz kroga svoje družine, da se posveti samotarstvu in spokornemu življenju. Toda smrt ga je dohitela nekaj dni po begu z doma. Umrl je v prostovoljnem begunstvu na postaji Astapovo v novembru 1910.

Iz povedanega je razumljivo, če se glede umetnosti nista strinjala s Turgenjevim. O odnošajih med tema dvema slavnima ruskima možema nam poroča njegova hči Tatjana, omožena Suhotinova. Njene objave so zelo zanimive, zato mislim, da bo ustrezno cenjenim bralkam «Ženskega sveta», če jih priobčimo.

Pred kratkim je izšla knjiga o spominih na Tolstoja, ki jih je zbrala in deloma sama napisala druga Tolstojeva hči Aleksandra. Iz teh spominov dobimo vpogled v zasebno življenje slavnega umetnika in filozofa z Jasne

Poljane. Iz te knjige pripravljam za bodoče številke nekaj prezanimivih izvlečkov. Dasiravno je Tolstoj glavna osebnost, o kateri se v teh spominih govori, vendar bomo slišali toliko novega in zanimivega o Tolstojevi ženi Sofji Andrejevni, o družinskem življenju na Jasni Poljani, o Tolstojevih hčerah itd., da se nam tudi te po Tolstoju znamenite ruske žene pokazujejo v novi luči. Za danes pa naj govori Tatjana Suhotin - Tolstojeva.

* * *

V mojih mladih letih mi je bil Turgenjev najljubši med pisatelji. Takrat je še pisal, in kadarkoli je izšel kakšen njegov roman, je bil to za vso čitajočo mladež izreden dogodek. Njegova dela so bralci prav požirali. Z vnmemo so razpravljali o značajih junakov in junakinj in so se tako vživeli v roman, da je tvoril del življenja mladine. Dolgo časa so bili v rabi razni izreki iz njegovih novih romanov in mnogi bralci so si prizadevali posnemati njegove romane, marsikdo je postal tudi nehoti podoben Turgenjevim junakom.

Znanje z Ivanom Sergejevičem smo smatrali mi za veliko srečo, zlasti ker smo kot otroci pisatelja imeli več možnosti in tudi pravico priti v dotik z njim. Toda zaradi nekega spora, ki je pred davnimi leti nastal med mojim očetom in Turgenjevim, smo se morali odreči temu veselju. Vzrok spora nam ni bil znan, samo to smo vedeli, da je oče pozval Turgenjeva na dvoboj, ki pa ga je Turgenjev odklonil.

V moji takrat še napol otročji duši ni bilo prostora za krivični predsodek, da je treba žalitev oprati s krvjo. S svojim čuvstvom sem bila na Turgenjevi strani, ker se ni hotel biti z mojim očetom, in nisem mogla doumeti, zakaj so odklonitev dvoboja smatrali za sramoto.

Pozneje sem zvedela, da je oče napisal Turgenjevu pismo, v katerem ga je prosil, naj pozabi, kar je bilo, in naj bi prišlo do sprave.

Papa je pripovedoval, da je poslal to prvo Turgenjevu pisano pismo po nekem skupnem znanecu, toda ni imelo uspeha. Ta znanec se je čudil in zelo obžaloval, da še vedno obstoja nesoglasje med Turgenjevim in mojim očetom.

Tudi pozneje, v onem krasnem času njegove «duševne preroditve», kakor je oče imenoval tisto dobo svojega življenja, ko je sklenil, da bo živel po evangeljskih naukih, se je želel spraviti z vsemi ljudmi, s katerimi je bil v sporu. Napisal je Turgenjevu drugo pismo, ki je takrat našlo odziv. Turgenjev je odgovoril očetu ljubeznivo.

Pisal mu je, da ga je očetovo pismo «razveselilo in ganilo». «Z največjim veseljem,» piše dalje, «sem pripravljen obnoviti najino prejšnje prijateljstvo in krepko stiskam Vašo ponudeno mi roko...»

Proti koncu poletja — bilo je to leta 1878. — je imel priti iz Pariza v Rusijo in je obljubil, da nas obišče.

Ne spominjam se, če nas je obiskal prav v tistem poletju ali eno, dve leti pozneje. Spominjam se, da sem bila takrat še nerazpeljano mlado dekle, a Turgenjev že star mož. Njegovo široko obličje je bilo obdano z gostimi belimi kodri, oči so se lesketale dobrotno in ljubeznivo. Toda v njih izrazu se je videla neka utrujenost in bil je videti starejši, kot je bil v resnici. Če ga ni kaj navduševalo, je sklonil svojo silno postavo, oči so mu ugasnile in zrlle brezizrazno predse. To nasprotje med njegovim veselim značajem, njegovo živahnostjo in sijajno konverzicijo ter njegovo notranjo žalostjo, ki si jo včasih začutil v njegovem govorjenju in ki je prihajala tudi v obeh do izraza, je tvorilo značilen odraz njegovega značaja. Tisto, kar je že leta 1858. pisal mojemu očetu ob zaključku pisma, dokazuje, da ni bila ta žalost zunanja, ampak da mu je tičala globoko v duši.

«... Ah, dragi Tolstoj,» je pisal, «če bi vedeli, kako težko in žalostno mi je pri duši! Naj Vam bom v svarilen zgled, ne pustite, da se Vam življenje izmuzne skozi prste! Obvaruj Vas Bog tega občutka! Življenje je že šlo mimo, vendar pa imaš občutek, kakor da se ni še pričelo, pred teboj pa stoji nedoločnost mladosti z brezplodno praznino starosti. Kako bi morali ukreniti, da ne doživite take zle usode, ne vem; morda pa Vam je dano, da ji ne zapadete! Sprejmite usaj moje iskrene želje, da bi dosegli resnično srečo in urejeno življenje. To Vam želi človek, ki je globoko nesrečen in to po zasluženju...».

Srečanje Turgenjeva z mojim očetom je bilo pristrčno in veselo. Kolikor se spominjam in kolikor sem mogla tedaj opazovati, sta oče in Turgenjev stopila zopet v najbolj prijateljske, celo nežne odnose. Vendar pa nista govorila nič resnega in sta si prizadevala iti preko vprašanj, ki bi bila utegnila vzbujati v njihju križanje mnenj.

Spominjam se, da se je Turgenjev večkrat in veliko prepiral s knezom L. D. Urusovim, ki je bil tedaj pri nas, oče pa se ni nikoli vmešaval v njune prepire. Nasprotno, spominjam se celo, da je oče knezove poskuse, izpreobrniti Turgenjeva, pobijal z dobrodušno ironijo.

Urusov je bil velik prijatelj mojega očeta in je postal takoj prve dni svojega poznanja goreč pristaš očetovih nazorov. Kar je oče tedaj pisal in govoril, je našlo vedno odmev v knezovi duši, kakor da je oče natanko tisto povedal ali napisal, kar se je skladalo z njegovimi nazori in njegovim prepričanjem. Za očeta je bilo to pravo razodetje, zakaj ni mu zadostovalo veselje nad širjenjem njegovih misli, ampak je hotel tudi svojo srečo deliti z vsemi, ki so prišli z njim v dotiko.

Ko se je Urusov srečal pri nas s Turgenjevim, se ni mogel umiriti, da bi ga ne skušal izpreobrniti. Toda Turgenjev ni bil pri volji, da bi se prepiral. Skušal se je otresti Urusova in čula sem, kako se je z dobrodušnim smehom potožil očetu:

«Dragi prijatelj,» je rekel, «ta vaš Trubeckoj (namesto Urusov) me bo še zmešal.»

Očitno je bilo, da se je Turgenjev hotel odpočiti. Hodil je rajši na izprehode, igral z mojim bratom šah, poslušal tetino petje in delal, kar se mu je zahotelo, kakor pa da bi se spuščal v reševanje filozofskih vprašanj.

Spominjam se, da se je mnogo govorilo o slóvstvu.

Če je Turgenjev hotel preizkusiti umetniški čut katerekoli osebe, je navadno vprašal:

Kateri stih v Puškinovem «Oblaku» se ni posrečil?

Spominjam se, da je oče takoj pogodil oni stih: «In strašno so bliski jo ogrnili.»

Gotovo — je rekel Turgenjev — kako je mogel Puškin kaj takega zapisati? Blisk ne more nič ogrniti. To nam ne vzbudi nobene predstave...

Spominjam se, kako je oče koj nato isto vprašanje stavil Fetu. Fet je vstopil v sobo. Ne da bi ga pozdravil, ga je oče vprašal:

No, Atanzij Atanzijevič, kateri stih v Puškinovem «Oblaku» se ni posrečil?

Ne da bi se pomišljal, je Fet mirno odgovoril:

«In strašno so bliski jo ogrnili...»

Turgenjev je mnogo govoril o Maupassantu, navduševal se je za njegova dela in pripovedoval o njegovem življenju. Prvi je on očeta opozoril na Maupassanta, ko je bil ta še le začetnik in mlad pisatelj. Dal je očetu Maupassantov roman: «La maison Tellier» (Hiša Tellier) in mu priporočal, naj ga prebere. Toda na mojega očeta ni tedaj ona knjiža nobenega vtisa napravila. Morda zato, ker se

takrat ni več zanimal za umetnost, morda ker ga je spolzka vsebina romana odbijala — samo to vem, da ni ta knjiga prav nič nanj delovala. Nekaj let pozneje je bral knjigo «Une vie» (Eno življenje) istega pisatelja, ki pa je popolnoma drugače vplivala. Tako je bil navdušen zanjo, da jo je hotel prevesti v ruščino in pod njegovim vodstvom sem uredila prevod za «Posrednika».

Spominjam se pogovorov o Garšinu. Takrat se je bil jedva pokazal na slovenskem obzorju in Turgenjev je svetoval očetu, naj si prebere njegove povesti. Turgenjev ni hotel povedati vnaprej svojega mnenja o Maupassantovih romanih ne o Garšinovitih povestih, da bi ne vplival na očetovo mnenje.

Garšina je oče takoj visoko ocenil in od tedaj je vse bral, kar je Garšinovega izšlo.

Spominjam se, kako čudovito, kako plastično in zabavno je znal Turgenjev pripovedovati. Nekoč nam je pripovedoval, kako se je zanimal za neko znamenito rusko damo na neki maskeradi. Njena duhovitost, dražest in krasna postava so ga tako navdušile, da je Turgenjev želel takoj videti njen obraz. Seveda si ga je predstavljal tako vabljivega, kakor je bilo vse ostalo pri njej. Dolgo časa jo je prosil, naj sname masko, dolgo se je upirala. Končno se je udala in dvignila masko.

«Ali si morete predstaviti, kako sem se zgrozil,» je vzkliknil Turgenjev, «ko sem zagledal namesto poetične slike, ki so si jo moje misli izoblikovale, prav navadnega paglavca v ženski obleki.»

Še eno povest Turgenjeva:

Nekoč se je nekam peljal s pošto kočijo in srečal kmeta na vozu: glava mu je visela preko voza, roke so mu mahadrale brez moči sem in tja, a v obraz je bil zaripel. Z divjim, hripavim glasom je izustil nekatere psovke... Kočijaž je pogledal kmeta, se obrnil na kozlu k Turgenjevu z opazko: «Rusko delo!»

Spominjam se Turgenjeva o priliki nekega njegovih spomladanskih obiskov na lovu, skupaj z mojim očetom in materjo.

Mrak. Oče stoji s puško (tedaj je še hodil na lov) na neki preseki sredi še nedorastlega smrekovega gozdiča. Nedaleč od njega mati in Ivan Sergejevič. Otroci smo nanašali suhe veje za grmado. Vsi govore s šepetom, da bi ne splašili prihajajočih kljunačev.

Lov je bil uspešen. Vsak hip si čul lahen, odmevajoč žvižg kljunača in nato ono značilno grgranje. Vsi so pozorni in tihi... Bum! se je razlegel strel... Hrt je skočil in stekel, da poišče padlo ptico... nato so zopet vsi tiho in se porazmeste na prejšnja mesta.

Turgenjeva dolgočasi ta tišina in govori polglasno z materjo. V njunem pogovoru čujem besedo «ljubezen». Moje še napol otročje srce je močnejše zabilo.

Kaj pripoveduje ta divni starec o ljubezni? Kakšnega pomena je bila v njegovem življenju? Le nejasno mi je nekaj znano o neki znameniti pevki, kateri je bil Turgenjev dolgo in zvesto udan, predočujem si, kako izredno poetična in vzvišena je bila njuna ljubezen in kako krasno in bogato je bilo njuno življenje v Parizu, tej prestolnici vseh prestolnic.

Zvečerilo se je, vlažno in temno je postalo. Kljunači se niso več glasili in vrnili smo se domov. (Konec prih.)

SLOVANSKE UMETNICE

POLONICA JUVANOVA.

Dne 17. nov. 1925. je praznovala priljubljena, velezašišna in najpopularnejša igralka Narodnega gledališča v Ljubljani, gospa Polonica Juvanová, petindvajsetletnico, odkar se je posvetila gledališki umetnosti.

Kaj je postala jubilančka nam, je jasno pokazal njen slavnostni večer. Gledališki oder je bil spremenjen v pravcati cvetlični altar. Ko je starosta Danilo privedel slavljenko na pozorišče, jo je občinstvo sprejelo z dolgotrajnim gromovitim ploskanjem in urnebesnimi živijo-klici ter jo dobesedno zagrnilo s cvetjem. Sledili so nagovori zastopnikov raznih korporacij iz Ljubljane in ostale Slovenije, kakor tudi iz večjih krajev Jugoslavije, tako n. pr. iz Beograda, Zagreba i. t. d. Med nagovori so slavijenci neprestano poklanjali prekrasne vence in šopke in druga raznovrstna bogata darila. Občinstvo pa je z vedno ponavljajočim ploskanjem in živahnim živijo-klici dajalo duška svoji notranjosti. Jubilančka se je zahvalila s kratkim, a iskrenim: «hvala!» Več ni mogla. Bila je preveč ginjena, zroč pred seboj veličastne dokaze, kako je ona vsa naša in mi njeni.

Polonica Juvanová se je rodila l. 1884. v Mengšu, kot hči priprostitih in ubožnih starišev. Njena prva mladost je bila zelo trnjeva. V svojem tretjem letu je izgubila očeta. Pozneje je njen očim vstopil kot delavec v neko ljubljansko tovarno in tedaj se je preselila v Ljubljano tudi njegova žena z malo Polonico. Toda ubogo dekletce je tudi tu nadaljevalo svoj križev pot. Zbolela ji je za dolgotrajno boleznijo mati in revščina je na vseh koncih in krajih pritiskala na že itak siromašno družinico. In tedaj je Polonica poskrbeła za kruh sebi in materi s tem, da je hodila v zgodnjih jutranjih urah v Tivolški gozd pobirat divji kostanj in ga nosila v prodajo. Znala je tudi prav lepo izdelovati umetne cvetlice ter si tudi s tem delom nekaj prislužila.

Njena birmanska botra, tedanja sobarica pri Souvanu, je po mnogem trudu dosegla, da je Polonica ustopila v Uršulinsko šolo, kjer je bila vseskozi odlična-

kinja. Za nadarjeno učenko sta se začeli zanimati ter jo podpirati tudi Souvanovi gospodični, sedanja ga. Rozi Bleiweisova in g.a Alma Urbančeva. Tudi ga. Franja Tavčarjeva ji je bila zelo naklonjena. Do vseh teh čuti jubilančka še sedaj globoko hvaležnost.

Na gledališke deske je stopila komaj štirinajstletna mladenka in sicer kot altistka z zboru, potem pa se je dvigala od stopnje do stopnje. Prvo večjo vlogo je zelo dobro odigrala v Fallovi opereti «Ločena žena» (v vlogi: Žena iz ljudstva.)

Leta 1905. so jo preizkusili v drami. Prvo glavno vlogo je presenetljivo lepo odigrala v Finžgarjevem «Divjem lovcu» (Majda) l. 1908. Nato so jo takoj zaposlili z večjimi vlogami. Vse njene vloge so bile karakternega ali komičnega značaja.

L. 1913. se je opera ukinila in tedaj se je Polonica pod ravnateljem Borštnikom popojnoma posvetila drami. Borštnik, kot učitelj in režiser, je vse vloge privatno naštudiral z njo. Njemu se ima največ zahvaliti za praktičen uspeh. L. 1918. jo je ravnatelj Nučič zopet poklical v dramo, kjer jo je z lepimi vlogami in z vzgojno natančno režijo zelo izobrazil. Seveda je marljivo skrbela tudi sama, da se je vedno izpopolnjevala. Mnogo so ji koristile predstave, katere si je ogledala na Dunaju, v Gradcu in drugih večjih mestih.

Jako važno za razvoj njenih umetniških zmožnosti je bilo zlasti to, da je pripoznala tudi svoje igralske slabosti ter se istih z železno voljo skušala iznebiti. Tako n. pr. ji je nekoč rekel sedanji dramski režiser Innemann: «Saj drugače čisto dobro igrate, le nekočiko nerodni ste in jecljate». Polonica mu tega ni zamerila, pač pa ga je brž vprašala, kako naj se jecljanja odvadi. G. Innemann ji je svetoval, naj tiste besede, katere težko izgovarja, ponavlja toliko časa, da jih bo izgovorila gladko. Polonica vzame knjigo v roke in hajdi pod Rožnik na klopico. Tam je vse besede, katere so ji delale preglavico, ponavljala dotlej, da so ji šle gladko z jezika. In kmalu se je jecljanja popolnoma odvadila.

Vseh njenih vlog tu seveda ne morem našteti, saj jih je več kot sto. Naj navedem le nekatere, v katerih se je posebno odlikovala. Tako n. pr. v Jiráskovi «Laterni» (Klaskova), Petrovičev «Vozel» (Ranka), Šekspirjev «Othelo» (Emilija). — V Cankarjevih delih: Pohujšanje v dolini šentflorjanski (Županja), «Hlapci» (Minka), «Romantične duše» (Olga), «Kralj na Betajnovi» (Lužarca), «Za narodov blagor» (Katarina), Finžgarjev «Divji lovec» (Magda), Novčan: «Veleja (Veleja)» Molnar: «Gardist» (žena), «Liliom» (Muškatka), Schönherr: «Žena vrag» (žena), «Zemlja»: (Reza), Golar: «Vdova Rošlinka»: (Rošlinka) i. t. d.

Jubilantka je ena izmed one vrste umetnikov, ki ti v vsem, kar ji poveriš, napravi «celega moža». Vedno živahna, vedra in povsod na svojem mestu. Danes jo vidiš v vlogi kmeškega dekleta, jutri je pobožna redovnica, potem visoka aristokratka, nadalje spet delavčeva žena, a vse ti reši naravnost mojstrsko. In prav vsled tega je postala naša Polonica ljubljenska vseh slojev in najpopularnejša osebnost na našem odru. Našega priprostega človeka vidi jubilančka v dno duše. Vse njegovo hopenje, trpljenje in uso miselnost ima takorekoč v mezincu in zlasti v takih vlogah je nedosegljiva mojstrica. Zato ni čudo, da jo naš priprosti okoliški človek naravnost obožuje in le imena «Juvanove» je treba, da pohiti v gledališče.

Kljub svoji zaposlenosti jo najdeš povsod na vidiku. Pridna je kakor bučela in izredno agilna. Neprecenljive so njene zasluge za povzdigo «Ujedinjenja gled. igralcev SHS.» Zadnji dve leti vodi na svojo roko turnejo gledaliških igralcev po Sloveniji in žanje povsod najlepše uspehe.

Za njene zasluge jo je kralj odlikoval z redom Sv. Save V. r.

K njenemu jubileju ji vsi ljubitelji gledališke umetnosti najiskrenejše čestitamo ter ji prav od srca želimo še mnogo srečnih let in mnogo najlepših uspehov.

Manica Komanova.

Moj koledarček. (Francka Zupančičeva.)

oledarček moj je čeden, priredila sem si ga sama. Nanj sem naslikala sličico, tako, da se nasmehneš, ako jo vidiš — ker je res tako živobarvna, pisana in vesela kot velikonočni piruhi.

Med šaro sem našla konček traku. Vse barve ima: zeleno, rumeno, rdečo, plavo — tak je kot košček poletnega travnika. Ta trak sem spela

zgoraj na koledarčku v pentljo. In zdaj pravzaprav niti ne vem, kaj je dražestneje: sličica ali pentlja.

Koledarček me je stal le 50 stotink. Bloka si namreč nisem mogla narediti sama. Kupila sem ga natančno 14 dni po novem letu. Tedaj so namreč bloki cenejši. Štirinajst dni sem bila brez koledarja — zato pa sem potem lahko utrgala kar 14 listkov naenkrat.

Moj koledarček bi mogel biti pravzaprav v sobi kakega učenjaka — kjer se nabira prah svobodno in leži za prst na debelo po starih, obledelih stenskih obeskih. Tu šele bi prišel prav do veljave, ampak strah bi ga bilo tamkaj prav gotovo ves dan in dolgčas bi mu bilo. In vsakokrat, kadar bi stari modrijan omokrotil suh prst, hoteč nenežno utrgati list bloku, bi postal koledarček za spoznanje bledejši. O ne, moj veselo pisani koledarček ne spada in ni za takovo mračno družčino in sploh pa bi ga učenjak niti ne pustil v svojem svetišču!

Moj koledarček je posebne vrste. Vsaka poteza čopiča, vsaka črtica ima svojo povest — ker v vsako potezo in črtico sem vlila sen. Zato je tudi koledarček tako bajno in bujno pisan. In pri vsem tem je še tako moder. Tega mu na vnanjosti niti ni videti.

Na vsakem listku ima izrek globoke, globoke modrosti. Enkrat o sreči, danes o ljubavi in o rožah, ki ranijo, jutri o resnosti življenja, drugič o delu, o smrti in včasih grenke — bridke morale — brr!

Res, čuditi se je treba modrosti mojega koledarčka. Vě, kdaj je dovoljeno oglasiti se velikonočnim zvonovom, ve, kdaj vzcnete jesen na grobeh in se odgrne kras krizantem, in ve, kdaj cvefo na vrbju in leski mačice, ki se povežejo v butare na cvetno nedeljo, ve, kdaj odlete lastavke, in ve celo, kdaj goduje mali temnooki Francek —. Nedavno pa se mi je srčno nasmehnil. In ker sem ga pogledala začudeno, mi je rekel: «Ti, danes pa goduješ ti. Včasih — ta dan... Še veš?»

«Da, pač» sem vzdihnila. «A sedaj ni več, kot je bilo včasih, sedaj je vse, vse drugače!» —

Tedaj me je prav resno pogledal. A takoj se je vnovič nasmehnil: «Kmalu bo prišla pomlad. In tedaj bo zopet tako lepo, lepo na tem božjem svetu. Vse bo polno petja in vibriranja.»

Nekoč pa se je vglobila v njegove smehljajoče oči mehka, sanjavogloboka dušica in mehko je zašepetal: «Ko bo sneg odel poljane, tedaj bo prišlo Detece iz zvezdnih višin na ubogo zemljo».

Vsako jutro odtrgam list od svojega koledarčka. Potem pa si da sunek, obstoji pozorno: «Javljam pokorno — danes je prvi april,» ali kakršen in kateri dan ravno je. To traja vedno šest dni. Sedmi dan pa ne pride več navaden, črn listič pokorno na pozorišče, ampak svetel, rdeč. Tedaj vem: «Danes je nedelja; danes mi je treba druge obleke.» Nato obiščem Gospoda — ker njegov je dan. Gospodov dan, dan Njega, ki ni kakor osebnost, pred katero imamo vedni nemir in strah, — smo li dobrodošli ali ne? Gospod, ki je njegov ta dan — se vedno veseli našega obiska.

Oj, kako dobrohotno in solnčnomilo mu sije oko! En pogled samo in prah naše vsakdanjosti izgine iz duše in v srcu nastane sveto, mirno in pokojno.

Včasih pogledam vprašujoče svoj koledarček, skoro da nekam trepetaje. Tedaj mislim, moram misliti: «Vsak list je dan, en dan mojega življenja. Tako odpadajo drug za drugim. Pa bodisi, da mi je prinesel veselje ali žalost, ne ostane, ampak mine.»

Do konca dalje, dokler blok ni prazen. Tedaj mora moj koledarček umreti, — ker ne presega starosti enega leta nikdar.

Na Silvestrovo, v tihi noči, ko plešejo na strehah snežinke v vetrovnem vrtincu in plapola ogenj v moji pečici, pogladim še enkrat, poslednjič, moj ljubi poledarček v slovo in ga položim — položim samo na vročo žerjavico. Visoko vzplamtí — in moj koledarček je mrtev. Toda iz pepela se vzdigujejo pestre bajne sanje, ki švigajo neslišno ob tihih stenah semtertja.

Mnogo ljudi gre na Silvestrovo k vedeževalkam ali pa vlivajo svinec. Jaz obhajam drugače slovo in konec leta. Sedim v poltemi in prislušujem, kaj še mi šepče moj mrtvi koledarček... In tedaj opazim, da niso šli še vsi lističi v pozabnost. Nekaj — malenkost samo — se mi jih je s svojo resnico začrtalo v srce. Skoro bi jih ne poznala več. In to niso oni navadni črni lističi in tudi ne oni rdeči praznični. Zlati so, zlati... zlati! —

Štirinajst dni po novem letu visi drugi koledarček na steni moje kamrice. Tako gre dalje — eno leto — deset — mogoče tudi še petdeset. Hm, kdo ve? —

A nekega jutra me bo moj koledarček čakal zaman; naslednjega dne tudi — in si niti mislil ne bo, zakaj me ni več k njemu..

Praktični pomen vnanjih vplivov na deformacije naše noge in njih profilaksa.

(Dr. Minář Fran, primarij ortop. odel. Javne bolnice v Ljubljani.)

Motto temu članku bodi stari Horacov izrek: «Principiis obsta! Sero medicina paratur, quando mala iam convaluerunt». (Ukreni vse v začetku! Prepozno bi bilo iskati zdravila, kadar se je zlo že razpaslo).

Če se je obnesel ta klasični izrek v vsaki panogi praktičnega življenja in če je opravičen v profilaksi vsake bolezni, je tembolj utemeljen v vprašanju negovanja in higijene naše noge.

Marsikateri bralec ironično pokima z glavo, dvomeč je-li obče vredno, da se piše in govori o takem prozaicnem delu naše telesne sestavine, ki ga imenujemo «ulgo» — noga. Toda mislim, da se moti vsak, ki pripisuje tako malo važnosti temu delu trupla.

Naj poseti dvomilec samo kako hiralnico ali invalidnico, kjer preživljajo zalostno življenje razni pohabljeni na nogah, naj si bo že od narave ali od vojske. Ni treba dosti vprašati, ker že njih pogled nas nehote spominja na znani Dantejev verz iz «Božanske komedije»: «Per me si va nella città dolente, per me si va tra la perduta gente. Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate». V Dr. Debevčevem prevodu:

«Ta vrata vodijo na žalo cesto,
v brezkončno bol, v trpljenja večno mesto,
o vi, ki vstopite, vsak up pustite!»

Kdor je izgubil nogo ali kdor ima od rojstva pokvarjeno stopalo in ne more hoditi, ta nam bo najbolje znal oceniti zdrave ude.

Pustimo to žalostno polje medicine in socialne mizerije našega stoletja in potrkajmo na vrata vpodobljajoče umetnosti, ki se je zanimala od nekdaj za lepo in pravilno nogo. Vsak umetnik v kiparstvu in slikarstvu bo pojasnil našemu dvomilcu, kaj pomeni sorazmerno in pravilno stopalo za njegov umetniški stvor. Bodi torej tudi meni dovoljeno, da stopim nekoliko od strogo medicinskega poglavja na umetniško polje, ker so že naši predniki trdili, da je včasih dobro vezati «lepo s koristnim».

Če pričnemu s starim Polikletom, ki predstavlja takorekoč staro grško kiparsko umetnost, če pogledamo stare rimske klasike in tudi srednjeveške umetnike, vidimo, da se vleče študij o proporciji stopala in njegove oblike kakor «rdeča nit» skozi vsa ta dela. Poglejmo študije o nogi umetnikov 14. in 15. stoletja do Leonarda da Vinci-ja in Albrehta Dürer-ja. Lahko rečemo, da je bila «relazione armonica» roke in stopala z ozirom na drugo truplo ideal in vrhunec umetnosti Michelangela in drugih predstaviteljev klasičnega kiparstva. Natančnost glede ustvarjanja noge je bila tako velika, da so postavile posamezne umetniške šole naravnost matematično natančno skalo, po kateri so določevali točno dolžino, širino in višino noge in celo posameznih njenih delov, kakor prstov, narta in gležnja. Omenjam tozadevno sanskritsko knjigo «Silpi-Sistra», ki deli človeško truplo na 480 delov, od katerih odpade določeno število na razsežnosti noge. S glično snovjo se bavi Dell'Antonio v knjigi «Die Verhaeltnisse u. plastische Anatomie des menschlichen Körpers», ki razdeli dolžino človeškega telesa od temena do pete na 10 enakih delov, od katerih odpade na širino gležnja tretina desetine, na dolžino noge $1\frac{1}{2}$ i. t. d. Še natančnejši hoče biti profesor Fritsch v Berlinu, ki deli telo na 1000 majhnih segmentov. Po tej razdelitvi odpade na prerez metatarso — prstnega sklepa — 54 delov i. t. d. Michelangelo smatra za umetniško lepo kratko stegno, dolge golenj in kratko stopalo.

Zanimivo je dejstvo, da so se ravnali kiparji vseh časov strogo po teh načelih o proporciji, medtem ko opazujemo v slikarstvu posameznih dob razne posebnosti v obliki patoloških prstov in nepravilne oblike poedinih delov noge. Ne vem, če so imeli stari mojstri 15.—16. stoletja kak povod »pro» ali »contra«, da so se posluževali na klasičnih slikah »patoloških oblik noge«, ne kritiziram in ne obsojam tega, ampak samo ugotavljam, da je na pr. veliki klasik Raffaello naslikal na svetovnoznanii sliki (njen original se nahaja v Pinacoteca di Brera v Milanu in nosi naslov »Sposalizio di Maria Vergine«) sv. Jožefa z »zvitim palcem«. V berlinski galeriji se nahaja slika od Cranacha Lucaso (1472.) »Venus in Amor«, kjer ima Venus nepravilno stopalo in »zvite prste«. Tudi drugi slikarji 15. in 16. stoletja so naslikali svojim junakom nekoliko zveržena stopala — sledeč najbrže sodobniku Raffaelu, kakor na pr. Mabuse (s pravim imenom Gossaert) v »Anbetung der Könige«. Ampak splošno velja za vsakega umetnika »lepe umetnosti«, da je lepa in pravilno ustvarjena noga prvi pogoj dovršenega umetniškega dela.

Ko smo že pri teh evgenetičnih izvajanjih glede pomena lepe in pravilne noge, ne smemo zamolčati vrednosti, ki jo ima pravilna noga za naš nežni spol.

Slavni ruski pesnik Puškin je ovekovečil lepoto ženske noge v znanem epu Jevgeniju Onjeginu sledeče:

«Diane nedra, lica Flore
prelestna so, prijatelji!
Vendar nožica Terpsihore
prelestnejša se meni zdi.
Neprecenljivo ona srečo,
z lepoto skrito, vleče roj
želj svojevoljnih za seboj».

V zadnjem času se je bavil prof. Redard s proučevanjem nog in vnanjih vplivov na njih obliko posebno z ozirom na stopalo ženskega spola, in je prišel do žalostnega zaključka, da sploh nobena ženska s 30 leti nima lepih nog, ker nosi čevlje z visokimi petami in ozkimi stopali. Noga izgubi na ta način prvotno lepo obliko, ker je telesna teža prenešana naprej. Z idealnimi nožicami so se lahko ponašale ženske stare Grške in antičnega Rima, ko so nosile sandale. Zato normalna oblika nog pri njih ni bila pokvarjena. V sedanji moderni obutvi je našla lepota nožice grob. Omenjeni učjenjak je na podlagi svojih opazovanj ugotovil, da imajo nemške, ruske, švicarske, holandske in švedske žene široke noge. Amerikanke in Angležinje imajo predolge in preozke noge, ki tudi ne morejo veljati za lepe. Najlepšo obliko ženskih nog najdemo še pri severnih in romanskih narodih, ali tudi pri teh je lepota potez že pokvarjena, ker nosijo tesne ozke čevlje z visokimi petami. Pros. Redard priporoča ženskam, naj hodijo bose ali pa v sandalih, če hočejo doseči idealno lepoto svojih nožic.

Jaz nečem razmotrivati, ali so vse njegove trditve pravilne in opravičene, pritrđiti pa mu moram, da je nepravilno obuvalo eden izmed mnogih povodov za številne deformacije in bolezni našega stopala, oziroma noge.

Najboljši dokaz je noga »neciviliziranca«, ki ne pozna obuvala in hodi bos. Pri njem so na pr. ploščata noga, zviti prst, kurje oko, trda koža in druge »neprijetne dedščine noge civiliziranca« jako redek pojav.

Citirani avtor je obdelal naš predmet z estetično-medicinskega stališča. Moj namen je nekoliko drugačen, t. j. proučiti to kočljivo poglavje s praktičnega socialnega in medicinsko profilaktičnega vidika.

Z ozirom na to je potrebno, da razvrstimo vnanjo kazuistiko (to je razmotrivanje glede vzroka bolezni) na sledeče oddele:

1.) vpliv raznih motenj v razvoju poodinca ne glede na prirojeno ali vsled kake druge bolezni zadobljeno popačenost noge; v okvir tega poglavja spadajo tudi pokvarjeni udi vsled vkoreninjenih narodnih običajev;

2.) pokvarjenost noge vsled vojnih in socialnih nezgod;

3.) vpliv mode in poklica ter raznih podnebnih vplivov na obliko noge.

Ako hočemo pravilno proučiti navedene točke, moramo omeniti v glavnih potezah anatomijo okostja v nogi in njenih gibalnih sestavin (t. j. kit in mišice) in poznati njeno fiziološko lastnost, posebno z ozirom na gib, ki ga zovemo praktično «hoja».

Stopalo je sestavljeno iz 22 malih kosti, ki so urejene tako, da tvorijo stopalni obok, ki nosi breme človeškega telesa. Na ta način se opira noga samo na dve točki, t. j. na kost v peti in na glavice I. in V. kratke metataralne kosti. Ti dve točki sta torej glavni nosilki človeškega telesa, obok pa, ki ga opirata, z lahkoto drži breme telesa, ker je sorazmerno urejeno in človek hodi lahko prožno, ne da bi čutil pri tem kako oviro ali bolečine. Koščeni oboki noge pomagajo držati kite in mišice, ki so približno tako razvrščene, da se dele na dve skupini t. j. fleksorje (vpogljivke) in ekstenzorje (iztegalkke), ki izvršujejo potrebno gibanje naše noge. Najmočnejša je takozvana «Ahilova kita», ki je zvezana z močno mišico in ki drži stopalo v vodoravni legi. Omenjeni mehki deli imajo zelo težko nalogo ter morajo držati v ravnovesju težo vsega telesa.

Kaj pomeni v pravem zmislu besede izraz «hoditi» in kako se vrši «hoja»? Odgovor se glasi: «Hoditi pomeni prenašati težo našega trupla z enega mesta na drugo». To se vrši na ta način, da se premakne ena noga za 75 cm naprej, medtem ko se druga opira na tla; fiziološko razlikujemo torej dve komponenti v hoji, t. j. oporno in oscilajočo (nihalno) perijodo (perioda s'appui et oscillante).

«Perioda opore» traja od trenutka, ko se noga opre na peto, dotakne nato tal s stopalom in dospe do skrajne točke prstov. Temu gibu sledi koleno, ki se polagoma vpogiblje. V trenutku, ko je prišla noga do končne točke v oporni perijodi, to je na prste, zanihne druga noga naprej in se dotakne tal («oscilajoča perijoda»).

Trste pravilno preigibanje nog po opisanih fizioloških pravilih velja seveda samo za normalno hojo. Pri tekanju, skakanju, dalje pri izvrševanju športnih vaj, pri nemški paradni hoji, oziroma škotski in švedski gimnastiki se akt vrši hitreje, oziroma del akta odpade.

Pri teh gibanjih se osredotoči teža človeškega telesa na eno točko, ki se zove «gravitacijski centrum» in ki se nahaja pri navadni pravilni hoji v sredini gležnja. To je «optimum» za razmerje našega stopalnega oboka, ker je teža trupla razdeljena enakomerno med anatiomične oporne točke.

Ko poznamo sedaj natančno normalno nogo in njeno fiziološko delovanje z ozirom na praktično udejstvovanje stopala pri hoji, ni težavno razumeti bistvo popačene noge in poiskati vzrok. Svoja izvajanja bomo nadaljevali v okviru poprej načrtane razporedbe.

V redkih slučajih pride otrok na svet s «kepastimi nogami» (nemški «Klumpiuss», angl. «club-foot»; franc. «pied bot»). Vzrok te prirojene napake iščemo v nepravilnem pritisku materničnih sten na zarodek in v pomanjkanju «plodne vode». Dokaz vnanjih vplivov na oblikovanje teh nepravilnih nog so otiščana mesta, ki jih dobimo na nogah takih pohablencev. Nimamo nobenega sredstva in nobenega načina, kateri bi obvaroval mater pred rojenjem takega reveža, ki ji povzroča precej skrbi. V tolažbo pa lahko rečem, da je takih pohablencev razmeroma zelo malo, približno na 1000 rojenčkov samo 1 slučaj prirojene «kepaste noge». Vrhu tega je ortopedična kirurgija tako napredovala, da se vsaka taka napaka popolnoma popravi, ako se prične zdravljenje o pravem času, najbolje že v prvih mesecih življenja, na vsak način ne kasneje kakor s 7 ali 8 meseci, t. j. v času, ko poizkuša otrok prve korake. Vsaka pravočasno pripeljana kepasti noga se lahko popravi brez operacije s takomenovanim redresiranjem in z nošenjem v ta namen napravljenih ortopedičnih pripomočkov.

(Konec prih.)

Robinja — carica. (A. G.)

ledeće reči kazao je znameniti Rus Gligorije Petrov u jednom svojem predavanju: — Ili je žena robinja muškarcu ili je pak za muškarca carica. —

Te su reči — ako ne uopšte — ali u većini istinite. O tome se svako, ko ne ide zatvorenih očiju kroz svet, može uveriti.

Kroz vekove i vekove radio je čovek za zajednicu — obitelj — a žena je čuvala njegove tekovine.

U toj borbi za život razvijala se u čoveku energija i otpornost, dok je u ženi prirodna jačina kržljavila. Čovek se počeo osećati jačim — višim — a takovim je bio smatran i od žene. Ali u toj borbi postao je — ili ostao — čovek surov, bez šireg smisla za dobro i lepo, dok je žena naprotiv postajala nježnija. Čoveku je nedostajalo duševne lepote, a ženi otpornosti. I tekom vekova počela je žena da smatra muškarca svojim zaštitnikom i braniteljem, jer je njoj nedostajalo energije za borbu. Istovremeno je muškarac tražio u ženi svoju — u borbi — izgubljenu lepotu duše.

Ono, što mi dandanas kažemo «da žena ima smisla za lepotu», to je vekovna baština, koju je dobila u zamenu za izgubljenu energiju. — Nešto, što muškarčeve oči ili duša ne oćute, to žena instinktivno oseća. Jedan će muškarac sasma drukčije porazmestiti namještaj u sobi, nego žena. Muškarac će možda osećati da to nije ona prava lepota — harmonija — ali neće znati kamo da porazmesti pojedine delove, te da dobije harmoničnu celinu. Obično bi se kazalo: «nezna da uredi». Žena će pak, čim stupi u sobu, oćutiti disharmoniju, gde je možda muškarac ne bi oćutio. Ona će nekako instinktivno pomaknuti, makar malo pojedine delove, da će se odmah, ako i ne videti, a ono osećati nešto nova — lepšega. Možda se i neće znati za pravi uzrok, ali će se osećati, jer lepota se ne vidi, ona se oseća.

Ali svi muškarci ne traže lepotu duše. Većina muškaraca gleda očima lepotu. Za muškarca, koji lepotu samo gleda, žena ima vrednost u toliko, koliko je telesno lepa. Lepota tela propada ili se pak osećaji zasite te lepote i onda za takovog muškarca prestaje žena biti deo njegove duše. U tom slučaju postaje žena, za takovog muškarca, stvar, koja je izgubila svoju vrednost i koja je na teret.

Žena naprotiv oseća u muškarcu lepotu njegove jakosti — njegove energije i njegove akcije. Ona u njemu oseća otporni hrast, na koji će bršljan njene duše da se nasloni.

Ako muškarac oseća pomanjkanje ženske ćutljivosti i ako žena tu svoju nježnost prilagodi muškarčkoj energiji — koju mora pre da upozna, — onda će njihov život biti jedna međusobno upotpunjujuća celost. Jedna harmonična celina.

Ako muškarac ne oseća, radi raznih razloga, to pomanjkanje ženskih svojstava u sebi, onda on u ženi vidi samo ženu. Ne oseća deo sebe samoga. On u ženi ne vidi čoveka. Voleće lepotu tela — lepotu, koju može osetilima da oseti i obožavaće tu lepotu. Obožavaće ženu radi tela i biće mu — carica, a on će biti rob njezin i svojih strasti. Lepote će nestati ili će se nagoni zasititi i taj će muškarac u ženi videti bezvrednu stvar. Obožavanje lepote će prestati i postaće — tiranin.

Lepota osetila je prestala — lepotu duše nije osetio — i žena će postati — prisilna robinja.

Može da se desi i to, da žena bude videla u toj muškaračkoj brutalnosti jedan akt jakosti. To je onda kod žene nekultura duše, koja ne zna razlikovati brutalnost od telesne nadmoći. Takova će žena obožavati tu pseudo jakost i biće — dobrovoljna robinja:

Kazen kot vzgojno sredstvo. (Gizela F.)

Prava vrednost človeškega bistva leži v tem, da izrabi svoje sposobnosti in moči sebi in družbi v korist. Prilagoditi se mora razmeram, navadam, vzgojnim načelom in upogniti svojo voljo splošnim postavam in zakonom.

Ali so potrebni človeštvu zakoni?

Ko bi krožili po širni zemlji le dobrosrčni in tankovestni ljudje, bi bile postave in zakoni odveč, saj takim ljudem so zapisane postave v srcu. A računati moramo z množico, koji naravi prevladujejo neukrotljivi nagoni, ki se upirajo gotovemu redu in splošni disciplini. Takim je treba zavore. Civilni in kazenski zakon obsega brezštevila paragrafov, katerim zapade državljan, ako jih prekrši. A koliko slabih dejanj izvršijo posamezniki, ki ostanejo nekažnovana? Prekoračijo li mejo hotoma ali nevede? iz zlobnosti, iz lahkomišelnosti, nerazsodnosti? V srca ne vidimo, a dejanja izdajajo človeka in njegovo notranjost, saj sledi dejanje vedno impulzu notranjega življenja.

Prezirali so posamezni ljudje zakone srca in kršili na papirju zapisane zakone, odkar živi človeški rod in dokler bo obstajal. A skrčilo bi se število zločincev in kršiteljev božjih in človeških postav, ako bi družina, kjer je zibelka one moči, ki razvija v človeku značaj, vršila svojo nalogo vsestransko. Vzgoja, ki jo vživa otrok v rodni hiši, je pri tem velike važnosti. Ker so okoliščine, ki ovirajo dobro vzgojo in na katere naleti vsak vzgojitelj, zelo različne, je treba iskati sredstvo, da se doseže namen.

Uspešno sredstvo, čeravno večkrat neplemenito, je kazen.

Najboljši pedagog ne more dobro vzgojiti otroka, ako se popolnoma izogiblje uporabe kazni. Kar je kazenski zakonik v državnem ustroju, to je uporaba raznih kazni posameznemu vzgojitelju. Rousseau (beri Ruso) oče pedagogov, je bil mnenja, da mora otroka zmdrovati in poboljšati le naravna kazen, oziroma škoda, ki jo trpi po slabem, nedovoljenem dejanju.

Njegovi trditvi moramo oporekati, kajti upoštevati moramo, da ne sledi vedno slabemu dejanju kazen neposredno, temveč le po gotovi dobi. Poboljšanje in izmodrovanje bi bilo tedaj izključeno, ali pa bi sledilo prepozno.

Namen kazni je torej poboljšanje. Vzgojitelj hoče doseči, da ne bo otrok več izvrševal nedovoljenih dejanj. Ukazuje mu in prepoveduje. In vendar ravno prepoved miče. Hotè ali nehote, otrok jo izvrši. Še tako skrbno vzgojen otrok že najde priliko, da si dovoljuje včasih ravno to, česar bi ne smel, ker nima še lastne volje v oblasti, ali ker se neče zlahka podrediti drugi volji. Zato je najtežje vzgajati uporne duhove. Otroku se ne sme nič naravnost prepovedati. Običajna fraza «to ne smeš», ne zaleže. Otrok mora znati, zakaj ne sme splezati na zid ali skakati okoli neograjenega ribnika. Posledica, ki zamore slediti neubogljivosti, ga prisili, da uboga, a vedeti mora že naprej, kaj bi se zgodilo, ako bi ne ubogal. —

Če pade otrok v vodo, ker ni ubogal, ali mu bomo vsled tega naložili še drugo kazen? Bila bi odveč. Naravna posledica — padec v vodo — je najboljša kazen, in otrok si jo tudi zapomni. Otrokov razum ni še razvit, ne loči še slabo od dobrega, ne ve, zakaj mora in sme gotova dejanja izvršiti, a marsikaj opustiti. — Ne govorim tu o že odrastlem otroku. Marsikaj pogreši otrok brez namena, iz nevednosti; potreben je torej pouka. Na vzgledih naj spozna, kaj je dobro in kaj slabo, iz lastnega prepričanja in iz zavesti, da vodi slabo dejanje v pogubo, naj opusti zlo, a ne iz strahu pred kaznijo.

Kakšno zadoščenje je za stariše, ako ubogajo otroci iz spoštovanja, iz ljubezni in razumevanja, in ne iz strahu pred kaznijo!

Kdaj vpliva kazen vzgojno?

Le tedaj, če vzbudi v otroku čut sramu, čut časti, kesanje in trden sklep, da se slabo dejanje več ne ponovi. Seveda, pri še nerazvitem, nedoraslem otroku ne moremo povsem uporabiti le te metode, ker ni še v njem razvit čut časti. Pogreši pa ona mati, ki vpije na otroka za vsak še tako majhen prestopok: «sram te bodi, lenuh, potepuh, ničvrednež», in drugo. Tako se ne razvija ne čut sramu in ne čut časti.

Če je mati — vzgojiteljica primorana poseči po kazni, kako naj kaznuje in kakšno kazen naj izbere?

V splošnem veljajo sledeča pravila:

1. Ne preveč kazni, da ne postane otrok brezvesten.
2. Kaznovati je treba stopnjevaje, prva kazen bodi majhna. Čim večkrat se ponovi prestopok, tem težja bodi kazen.

3. Pri odločitvi kazni se mora mati ozirati na individualnost otrokovo: na starost, spol, telesne okoliščine, na duševni razvoj, na temperament. Že naprej mora torej znati, katera kazen je posameznemu otroku potrebna.

4. Kazen bodi pravična, nestranska. Mnoge učiteljice kaznujejo nesimpatičnega otroka ostreje kot lepega, ali bogatejšega, ki nosi darove, sploh ne kaznujejo, čeravno zasluži kazen. Tako dela marsikatera mati. Ljubljenca ne vidi, ko razsaja ali si sam reže kruh, a z neljubim otrokom postopa trdo. Taka vzgoja je povsem napačna, če se sploh sme imenovati vzgoja.

5. Kaznuj, a ne dotikaj se časti in ne zasmehuj krivca, da ne vzbudiš v njem sovražnosti ali strasti jeze. Zbadanje in ironično poniževanje ne dviguje osebnosti in ne vodi doboljšanja.

6. Ne kaznuj nikdar v jezi, ker način, kako deliš kazen, zelo vpliva na otrokovo dušo.

7. Bodí konsekventna v izvrševanju kazni. Če ne misliš res kaznovati, ne žugaj s kaznijo.

Ko hoče mati kaznovati otroka, ne razmišlja, kako ga bo kaznovala. Po navadi zavpije nanj na vse grlo, ga ozmerja, zapre v temo ali ga udari. V hujšem slučaju seže po šibi. Ti načini kaznovanja so povsem neumestni, nečloveški in tudi pedagoško niso priznani. Vpitje in zmerjanje ne zaleže. Otrok postane sam zadirčen, kar se pozneje težko odpravi. Zapiranje v temo povzroči živčne bolezni, odrekanje vsakdanje hrane pa ošibi telo. Kaj pa šiba, ki jo mnoge matere tako cenijo in ne morejo strahovati otrok brez nje? Pedagog Lotzky pravi: Otroci so enakopravni duhovi. «Ali hočeš biti tepen? — pravi otroku. — Moogoče vendar včasih zaslužiš udarcev, a ko bi te topli, bi ti uničili čut časti, samozavest in razbili bi vse tvoje bistvo.» In tudi — pravi — ni na životu mesta, ki bi ga topli, ne da bi povzročili telesne poškodbe. Pa še nekaj: Ali ne veš — vpraša — da vzbujajo udarci pre-zgodnjo spolnost? Surovi ljudje niso bili premalo tepeni, pač pa preveč». — Foerster piše: Naj li nebrzdanega dečka, ki se je grdo vedel napram služkinji, povlečem za kazen za uho ali naj ga zaprem? Ne — pač pa naj nekaj dni pomaga služkinji, briše naj posodo ali pometa stopnice. A v tem delu naj ne vidi kazni, pač pa uslugo v obliki dela, ki sledi predidoci nepremišljenosti ali razbrzdanosti. Nadalje pravi: Ni ga večjega ponižanja za človeka kot biti tepen; zahtevamo od njega duševnosti in človeške razsodnosti, a smatramo ga za žival, ko ga tepemo. Čudimo se, da se otroci med seboj stepejo, a ne mislimo, da le zato, ker jim odrastli pač ne pokaže druge poti sprave. Instinktivno čutijo otroci, da primanjkuje vzgojiteljici samopremagovanja. Neuljudnega človeka ne bomo poboljšali na ta način, da bomo z njim brezobzirni; lažnjivega ne tako, da mu ne zaupamo; kršitelja discipline ne poboljšamo s tem, da mu pokažemo vrata.

V naslednjem navedem kazni, ki jih uporabljaj mati v potrebi in po svoji razsodnosti.

1. Včasih učinkuje samo pogled, da se otrok zaveda svojega prestopka. Žalost, boleost, nezadovoljnost, začudenje, vse to lahko izraža mati s pogledom. Ta kazen zadostuje po srcu dobrim, po naravi milejšim otrokom.

2. Manj občutljivim otrokom je potrebna kazen v obliki stroge, energične besede, opomina, pretnje, grožnje in preziranja.

3. Dobremu otroku zadostuje že lahka kazen; mu ne odzdravimo, roke mu ne damo v pozdrav, odrečemo mu poljub; med obedom ne sme sedeti pri mizi.

Bolj stroga kazen je odtegnitev kake ugodnosti. Hrana se lahko le v toliko odtegne, v kolikor to dovoljuje otrokov telesni razvoj. Odreče se mu le posebna jed, sadje, pecivo, zlasti ono, kar ima otrok posebno rad.

5. Umestna, stroga kazen je omejitev osebne svobode v odrekaniu izprehoda, izleta, ali pa v izoliranju krivca. Zapri otroka za določen čas v sobo, a ne zaklepaj ga. Tri — šestleten otrok naj sedi za kazen v kotu do pol ure in naj ne govori med tem časom z nikomer.

6. Če je otrok uporen in brezsrčen, ga najlažje upogneš, če sam občuti na lasni koži, kako je hudo, ako mu mati odreče kako prošnjo, ako mu ne izpolni želje in ga prezira. Za tako kazen čakaj ugodne prilike; ko te otrok česa prosi, spomni ga na upornost in neusmiljenost, pa brez pridigovanja. Ako kaj siloma zahteva, mu ne odrekaj, a preziraj tako dolgo zahtevo, dokler sam ne vidi, da mora prositi ali se popolnoma odreči zahtevi.

7. Nikakor ne nalagaj otroku dela za kazen. Ker mu mora postati delo življenjska potreba, ga ne sme okusiti v obliki kazni. Le v slučaju telesne ali duševne lenobe uporabi ta način.

Otroci, ki jih zgornji načini kazni ne poboljšajo, so že zanemarjeni ali dedno pokvarjeni. Potrebna bi jim bila druga okolica in boljši stariši. Škoda, da se v tem ozru ne da nič pomagati! Zlo tiči v tem, da ustvarjajo otroke ljudje brez vsake srčne izobrazbe in kulture. Kdo bi zamogel zabraniti to zlo? — —

Kdaj sme mati opustiti kazen? Če je dala sama povod, da se je otrok izpozabil, ali če se otrok opraviči s tehtnim vzrokom. Prebrisani otrok se zna včasih dobro zagovarjati, da se izogne kazni, a vedno raziskuj in se prepričaj sama o resničnosti, predno opustiš zasluženó kazen.

Velikodušno odpuščanje ali mirno prenašanje žalitve večkrat bolj zaleže kot kazen in gorje otrokom, ako bi ne znala mati odpuščati, kajti odpuščanje je most, ki vodi otroka do zaupanja v samega sebe. Mati, ki zna s smehljajem in s humorjem prepričati otroka, da ni prav, kar dela, si pridobi srce in zaupanje otrokovo in ima lepe uspehe. Tak otrok se polagoma sam zaveda, kdaj ni ravnal prav, postane samemu sebi strog sodnik in obžaluje svoj prestopok, četudi večkrat le v svojem srcu. Ta način poboljšanja je najplemenitejši.

Ni prav, da mati zahteva od otroka, naj prosi odpuščanja, ker otrok govori v takem slučaju povečkrat le z jezikom in ne s srcem.

Najlepša zavest materina je ta, ako ve, da kaznuje zato, da ji ne bo treba več kaznovati.

IZVESTJA

Ob novem letu.

Vsi listi objavljajo v novoletnih izvodih lepe načrte, v katerih napovedujejo naročnikom izboljšanje in napredovanje lista v bodočem letu.

Tudi me ponavljamo staro obljubo, da si bomo čim dalje bolj prizadevale, kako bi se vrednost lista dvignila, da bi boljše ustrezal željam naročnic, da bi bil čim vernejše zrcalo sodobnega duha ter čim jasnejši predstavnik vseh potreb in stremeljenj današnje žene.

Ko premišljujemo ob novem letu, kakšna bodi smer našega lista, nam nehote stopi pred oči uspeh minulih treh let: neverjetno naraščajoče število naročnic nam dokazuje, da jim je bila naša dosedanja pot po volji.

A prava naloga lista ni samo v tem, da ustreza željam naročnic, nego jim mora on sam vzbujati potrebe, zanimanje, hrepenenje ne le k vsemu onemu, po čemer streme vsi kulturni narodi, nego tudi k vsem onim višjim ciljem, ki bodo nedvomno tvorili vsebino bodoče človeške kulture.

Pri tem delu pa potrebujemo predvsem dobrih sotrudnikov. Hvaležno mislimo na vse one, ki so v minulem letu izpregovorili svojo besedo v našem listu, in jih iskreno pozdravljamo tudi kot sotrudnike pri novem delu.

«Ženski svet» potrebuje vsega in vsakega: učenega znanstvenika in izkušene kuharice, globoko čutečega pesnika in izvežbane vezilje. Zato tudi že danes hvaležno pozdravljamo one, ki bodo tekom leta nanovo stopili v krog naših sotrudnikov.

* * *

Naročnice, tudi pri vas se mudi naša novoletna misel: na stotine in tisoče vas je, zato je pretežko, ustreči vam vsem in vselej. Nekatere si želite leposlovja, druge poučnih člankov, nekatere pesmi, druge koristnih vsakdanjih navodil; nekatere obsojate članke, ki premalo poudarjajo versko naziranje, druge nam očitate, da imamo premalo svobodnega razmaha; nekatere želite, naj bi govoril list le o tem, kar zanima izkušeno ženo, druge zopet prosite, naj bi mu bila vsebina taka, da jo lahko čita tudi nezrelo deklet; nekaterim ni snov dovolj poljudna, drugim je premalo moderna in zanimiva.

Vam vsem velja sledeče pojasnilo:

«Ženski svet» je namenjen predvsem našemu tukajšnjemu ženstvu, priprostemu in izobraženemu, saj mu je spričo političnega položaja malone edina duševna hrana. Zato moramo v prvi vrsti misliti na te naronice in šele v drugi vrsti na one, ki imajo dovolj druge prilike, da si ustvarijo to ali ono svetovno naziranje in si druge zadovolje višje kulturne potrebe.

Zato bo stopal list tudi v tem letu po dosednji poti: seznanjal bo čitateljice z vsemi kulturnimi pridobitvami žene, odkrival rane in pogrške na vseh poljih, ki spadajo v žensko področje, dajal bo nauke in nasvete za vsakdanje delo ter skrbel za tako duševno razvedrilo, ki bo naši ženi dvigalo duha in ji širilo duševno obzorje.

* * *

S prisrčnimi novoletnimi voščili pozdravljamo danes vas vse, ki odobravate naše namene in pota ter boste v letošnjem letniku izpregovorili ali poslušali lepo UREDNISTVO.

PO ŽENSKEM SVETU.

Ženska volivna pravica v Italiji. - *Že pred meseci smo poročali, da je italijanska poslanska zbornica sprejela predlog glede ženske volivne pravice. Da zadobi v Italiji zakonski predlog veljavo zakona, ga mora potrditi tudi senat. In to se je sedaj zgodilo: ženske dobé tudi v Italiji volivno pravico. Ne popolno, a načelno se vendar prizna ženi to pravo, za katerega se skupno boré žene vsega sveta.*

Po novem zakonu bomo smele voliti le v upravne zastope, t. j. občinske, nikakor pa ne državnih poslancev. Voliti bodo smele — kakor smo tudi že poročale — le nekatere kategorije žen. Gotovo bo tudi med Slovenkami mnogo takih, ki bodo po svoji socialni in gospodarski stopnji odgovarjale pogojem, katere zahteva novi zakon. Zato se bomo odslej večkrat bavile s tem vprašanjem; pojasnjevale bomo pomen te državljanske naloge in seznanjale čitateljice s panogami, ki tvorijo področje javne uprave.

Velik del italijanskega ženstva se dolgo ni mogel ogreti za to novo nalogo. Nasprotnice ženske volivne pravice so utemeljevale svoje prepričanje s trditvijo, da bo pri tem trpel dom, da bo ženska zanemarjala dolžnosti v hiši in da ne bo imelo njeno delo v javnosti nikake važnosti. Nič niso hotele slišati o uspehih, katere so pokazale žene po drugih državah, in s posebnim veseljem so beležile vsak najmanjši neuspeh na polju ženskega političnega dela. Danes pa izjavljajo tudi te nasprotnice, da se uklonijo disciplini ter sprejmejo novi zakon z ono vestnostjo in odgovornostjo, ki mora biti glavno svojstvo in dolžnost vsakega zavednega državljana.

Ženska Mala Antanta (Narodni ženski savez iz Jugoslavije, Čehoslovaške, Rumunske in Grške ter Bolgarske) je imela minule dni svojo tretje redno skupščino v Atenah. Na dnevnem redu so bile sledeče točke: Gospodarsko vprašanje včlanjenih držav. — Poročilo zastopnic vsake včlanjene države o delu, izvršenem v duhu mirovne ideje in feminističnih zahtev. — Žena kot uradnica. — Razpravljanje in zaključki o vprašanju zakonskega prava in o stališču, ki ga naj enoglasno zastopajo žene pri sestavljanju novih zakonov. — Stanje in delovanje žene po posrednih včlanjenih državah v dosegu notranjega soglasja in ustvaritve mirnih medsebojnih odnošajev.

«*Dekleta, ki so za možiteve*» je naslov novi knjigi priznanega francoskega pisatelja Leona Frapié. Znano je, da se Francozi resno boje za svojo bodočnost; saj se tam od leta do leta krči število porodov, raste pa tudi od leta do leta število neporočenih žen. Ker je več žensk kot moških, je seveda nemo-goče, da bi moglo mnogo deklet najti srečo v postavnem zakonu. V omenjenem romanu dokazuje Frapié, kako silno potrebuje žena ljubezni in kako veliko je njeno prirodno hrepenenje po materinstvu. Narod potrebuje mnogo otrok, a sleherni ženi je potrebno vsaj eno dete. To dejstvo je nujno vprašanje države in žene in se da rešiti — pravi pisatelj — le na ta način, da se pobijejo vsi predsodki glede nezakonskega materinstva. Zato mora država smatrati vsako ženo, ki je mati, kot polnopravno zakonsko ženo. Za njo mora veljati vse ono socialno in zakonito uvaževanje, s katerim ščiti človeška družba poročeno ženo. Po mnenju pisatelja se morajo človeški zakoni ukloniti visokim mravnostnim principom mistične vere: vsled spočetja samega zadobi združenje — pa bilo še tako kratko — božji blagoslov, ali vsaj odpusčanje. Le otrok je tisto, kar da zakonu podlago, vsebino, zmisel, božje priznanje. Zato razvija pisatelj problem zakona še dalje in pravi: ker je materinstvo sveto in odlikuje ženo, četudi neporočeno, rodi tudi usodne posledice za ono zakonske žene, ki nečejo biti matere, in jim odreka ugled, katerega sme uživati le žena, ki je mati. Zakon bodoče države mora smatrati zakon istoveten z materinstvom. Če bi dete našim poročenim ženam bolj povečevalo ugled, če bi žena zadobila važnost baš radi tega, ker je mati, bi ne bila dražinja vzrok, s katerim opravičujejo sedaj dejstvo, da nečejo otrok; čemu naj bi sedaj imele otroke, ko je vsa spolna čast rešena s tem, da so vpisane v zakonski imenik.» Ta in slična vprašanja pozoruje pisatelj na življenjski zgodbi dveh deklet, Onorine in Fanike.

Prva, prava preprosta ženska duša, nezmerno hrepeni po enostavni človeški sreči — imeti otroka; ta želja se ji tudi izpolni. Pozneje se vanjo zaljubi neki pošten blaž mož in jo poroči. Vzljubil jo je baš radi tega, ker je bila mati, v materinstvu vidi ono svetlo notranjo luč, ki daje ženi pečat lepote in nadzemsko silo, da more globoko ljubiti. Fani pa je jako izobražena, išče le visoke umstvene in duhovne vrednote, je poleg tega dobra in poštena. Onorinin mož jo je prej visoko cenil in ljubil, toda ko je spoznal Onorino — mater, je Fanina zarja zatemnela in bil je ves le za Onorino. Nesrečno dekle trpi silne duševne muke, konečno pa najde uteho v zavetju, ki je določeno le redkim izvoljenim dušam: v ljubezni do nesrečne dece, v popolnem odreknanju lastnih užitkov in v žrtvovanju za druge. Fani hodi odslej

sama skozi življenje, obiskuje in pomaga ne-srečnim materam, varuje dekleta moralnih propalosti, vzbuja ženi zmisel za njene dolžnosti. V njej je simbolično upodobljena država, velika mati, ki naj gnočno in moralno štiti ter dviga mater in dete.

Dumas in žene. Priljubljeni francoski pisatelj Dumas je trdil, da ni na svetu grdih žensk. Nekoč je bil v družbi, kjer je bilo mnogo gospa, pa so baš govorili o tem in Dumas je trdil svojo. «Vse ženske so angeli,» je izpregovoril. Takoj se vsa družba zakrohoče. Bila pa je tam tudi neka gospa, precej grda in je imela nenavadno potlačen nos. Ta mu je ugovarjala: «Ali se upate reči angel tudi meni, čeprav imam tak nos?»

«Seveda, gospa», ji uljudno odgovori Dumas, «vi ste angel, ki je padel iz nebes. Samo da ste imeli pri padcu nesrečo in ste z nosom prileteli na zemljo.»

MATERINSTVO

Naj li noseča žena mnogo ali malo je? Večkrat slišimo, da mora noseča žena mnogo jesti, čes da «jé za dva». Vendar je zdravniško dokazano, da porabi organizem takrat samo toliko hrane kakor v normalnem stanju in da dobiva zarodek svojo hrano iz povsem drugih virov. Nekatere trdijo zopet, da mora žena baš v tem času malo jesti, da ne bo otrok premočan in porod ne pretežak. Zato svetujejo noseči ženi, naj je prav malo in naj živa prav lahke jedi, da bo porodila brez težav. Tako mnenje je seveda zgrešeno in lahko resno škodi nevedni materi, ki mora baš v tem času imeti dovolj tečne hrane. Iz vsakdanjega opazovanja vemo, da večkrat silno trpi tudi taka mati, ki rodi male slabotne otroke; na drugi strani pa ima lahko mati, ki se slabo hrani, prav močno dete. Zato svetujemo noseči ženi, naj živa hrano v pravi navadni meri. S preobilno jedjo se preveč polni želodec in črevo, kar pritiška na zarodek in povzroča bolečine ali vsaj neprijetno razpoloženje; preskromna hrana pa ne daje materinemu organizmu dovolj sestavin, kar zopet vpliva na nezadostni razvoj zarodka. Vsekakor pa naj žena ne je preveč takih jedi, ki napanjajo ali zapirajo. Vetrovi in neprebavljena hrana pritiškajo na žile in na trebušne organe, ki že itak občutijo pritisk razširjene maternice. Vse to seveda ovira kri v rednem kroženju in žena občuti poleg zapeke in krčnih žil še druge slabosti svojega izrednega stanja.

Ko nam hčerke doraščajo. Čas zrelosti pri otrocih pride navadno tako naglo, da se tega komaj zavedamo. Šele ko vidimo doraščajoče otroke svojih zancev, opazimo, kako smo se same postarale; opazijo isto tudi drugi, ki vidijo naše vzvele hčerke. «Joj, kako je že velika vaša hčerka, kmalu bo za možitev!», se marsikdo začu-

deno oglasi. In me, ki živimo dan za dnem z njimi, tega ne vidimo. Imamo pač svoja dekleta še vedno za otroke, katere moramo voditi, vzgojevati in zanje skrbeti. Ostanemo pač njihovi učitelji in vzgojitelji — ne pa tovariši in prijatelji. Me same grešimo, da jih ne uvedemo v življenje, ki ga živimo tako, kakoršno je, ker ne delimo z njimi svojih križev in težav, pa tudi ne veselja. In ker si ne znamo pridobiti o pravem času tiste prijateljske naklonjenosti otrokove, se nam hčerka v tej dobi odtuji. S tem pa smo izgubile ključ do medsebojnega razumevanja.

Ko opazimo, da ima doraščajoč otrok že svoje samostojne pojme in nazore o svoji okolici, ne smemo otroka odpraviti z onim običajnim: «Kaj te pa to briga»; ali: «Ti še nimaš pravice govoriti»; ali: «Ne bodi tako sitna in radovedna». Poslušajmo raje mirno, kaj otrok pove! Tako izvemo, kaj misli, kaj čuti; tako izvemo previdno njegove misli — in nadaljna vzgoja ni težka. Mati, ki si je pridobila zaupanje svoje hčerke, ki je ne graja in kara pri vsaki priložnosti, ta mati bo lahko kmalu opazila dobre strani take metode. Otrok nima več skrivnosti pred materjo, ker tega ni več potreba. Mati se s hčerko pogovori o vsakem delu, zabavi, izprehodu; to je čisto drugače nego pri stariših, ki nimajo smisla za težnje svojih otrok.

Veliko grešijo matere, ki svoje hčerke karajo vpricho drugih oseb. Navadno se potem opravičujejo: «Hotela sem te le osramotiti, da bodo tudi drugi vedeli, kak otrok si ti». Toda v tem slučaju se vedno le mati sama osramoti, ker ne zna ustvariti one medsebojne vezi ljubezni in solidarnosti med seboj in hčerko.

Dobijo se, žal, tudi matere, ki se še same rade zabavajo, ki smatrajo v svojem egoizmu doraščajočo hčerko kot neljubo konkurenčinjo in jo zato celo sovražijo. O teh materah ne bom govorila, ker upam, da jih je le malo med nami.

Imamo pa matere, ki hočejo hčerki vsiliti svoj lastni okus. Kakor hitro je hčerka dosegla neko dobo starosti, se bo v njej vzbudil lasten čut okusa, ki bo ovrgel vse, kar ji ne prija, in otrsela se bo vsakega tujega vpliva. Pustimo zato vsakemu otroku svoje veselje in zanimanje do tega, kar mu je najljubše. Nekateri ima rad lepo knjigo, drugi živali, tretji godbo in igre; kar je dobrega, podpirajmo in vzpodbujajmo, kar je res slabega, pa kritikujmo in zabranjujmo. Vsak ima pravico do lastnih opazovanj in sodbe; tega razveseli smreka v gozdu, drugega pa ponižna vijolica v grmu. Res napravi otrok marsikatero neumnost, a če s tem ni nikomur škodoval, če je s tem vzbudil le splošno veselost — čemu bi ga grajali! Razsodno in zaupljivo mater bodo smatrali

otroci kot prijateljico, vedno se bodo ž njo posvetovali, jo ljubili in spoštovali — ona pa bo ostala še v pozni starosti vedno mlada, ker bo živila mladost svojih otrok.

S. J.

KUHINJA.

Mleko. Mleko spada k vsakdanji hrani, ki je nujno potrebna, posebno otrokom, katerim je nenadomestljiva hrana.

Pogosto se matere in gospodinje pritožujejo, da je mleko vodeno, da je premalo mastno itd. Da bodo lahko razločile različne vzroke slabega mleka, naj navedemo nekaj slučajev, ki bodo gotovo marsikateri gospodinji dobrodošli.

1. **Vodeno mleko.** Največkrat je mleku primešana voda, vsled katere se mleko razredči. Daj kapljico mleka na noht; ako se mleko razteče, tedaj je pomešano z vodo; če ostane kapljica cela, je krivda pri kravi, ker je njeno mleko vodeno vsled premale maščobe. — Zanesljivo preizkuševalno sredstvo je tudi, če vzameš čisto, svetlo pletilno iglo in jo potakneš v mleko, potem pa počasi potegneš ven. Kolikor več mleka obvisi na igli, tem boljše je mleko, čim manj ga obvisi, tem več vode je primešane. — Ako postavimo kozarec z mlekom pred luč, tedaj opazimo plamen skozi kozarec, le če je mleko slabo; če je mleko naravno in dobro, se plamen ne vidi.

2. **Modro mleko.** Tako mleko postane kmalu kislo. Tu ni kriva krava in ne primešana voda, ampak nesnağa. Mlečne posode in hlevi gotovo niso dovolj čisti in snažni, zato se na teh napravljajo kislobne glivice, (*Bacillus cyanogenus*) katere se razširjajo v velikih množinah in povzročajo, da se mleko kvari. Tu je edini pripomoček le največja snağa in čistost. Da postane mleko rumeno, je kriv neki mikroorganizem, imenovan *Bacillus synxanthus*. Dobi se včasih tudi rdečkasto mleko; povzročitelj je *Bacillus prodigiosus*. V vseh navedenih slučajih je potrebna največja skrb za snažo. Vendar je mogoče, da nam dà bolna krava tudi rdečkasto mleko, posebno če se nahajajo rane ali poškodbe na vimenu. V tem slučaju pa pomagaj le živinozdravnik.

S. J.

Prav dobra juha, postna ali mesna. Deni v kozico približno 12 dkg masti, 15 dkg čebule, osoli, in dodaj malo vode, da se čebula razpusti. Ko se ta voda povre, dodajaj je še po par žlic toliko časa, da se čebula razkuha in lepo zarumeni. Nato prideni žlico moke in jo zarumeni. Ako hočeš postno juho, zalij sedaj z vodo; če pa želiš ročne izdatne juhe, pa zalij z mesno. V postno juho zakuhaj riž, ribano kašo ali rezance. Na mesno pa možgane ali riž iz vranice. Tako juha je izredno fino in jo delam ob posebnih prili-

kah. Možgani se zakuhavajo takole: deni jih v toplo vodo, da jim potegneš kožo; nato jih razpti in zakuhaj. Riž iz vranice pa se dela tako: Nastrgaj $\frac{1}{4}$ kg vranice, potem zarumeni drobno sesekljane čebule na mali žlici masti in ohlajeno primešaj vranici. Temu dodaj še 2 pesti napojenih drobtin, 2 rumenjaka, česna, popra in soli, peteršilja, žlico moke in sneg iz 2 beljakov. To zmes zakuhaš tako, da deneš tega testa na obrnjen strgalnik ter ga tlačiš z žlico skozi luknjice. Ko malo prevre, poberi iz juhe in zakuhavaj tako dalje še ostalo testo. Naposled stresi zopet vse nazaj v juho in kuhaj še en četrt ure.

T.

Angelska torta. Vzemi 30 dkg dobro stolčnega in presejanega sladkorja in 6 beljakov. Sladkor naj ima vaniljin duh. Vzemi kotliček iz medi in stepaj sladkor z beljaki na rahli žerjavici v kotličku prav hitro s snežno vrtačo, da se strdi. Pazi, da se ti spodaj ne prismođi. Na pekač položi dva okrogla bela papirja, in ob strani dva podolgasta. Nadevaj na dva papirja drug poleg drugega to mešanico, v obliki torte, na ona dva podolgasta naredi pet okroglih hlebčkov. Pekača nič ne pomazi. Pa hiti, da se ti ne topi v vročini. Zato delaj to na hladnem prostoru. Po obedu ali po večerji postavi torto v toplo a ne vročo štedilnikovo pečico, da se osuši. Biti mora hrustavo, ne rujavo, ampak še vse belo. Nato vzemi papir proč. Na prvo plast nadevaj smetano, s sladkorjem premešane, da je trda in stopi visoko, potem drugo plast in zopet sladke smetane, da stoji prav visoko, navrh na smetano pa onih pet hlebčkov. Torta je bela, visoka, mehka, fina, lahka, »angeljci bi jo jedli« tako je dobra. In smetane porabiš le $\frac{1}{4}$ litra.

Jabolčno praženje. Zmešaj v loncu 1 l mleka, malo žličko soli, 2 jajci, dve žlici sladkorja in malo več kot $\frac{1}{4}$ l moke. Ko je testo globoko, ga vlij na dve žlici razbeljenega masla ali masti v pekaču ter potresi z olupljenimi, na rezance narezanimi ter s sladkorjem potresenimi jabolki, pa ga lepo rumeno zapeci, razreži na koščke ter s sladkorjem potresi.

Testu prideniš tudi lahko malo cimeta ter nastrgane limonove lupine, iz beljakov pa napravi sneg.

Pomarančni bombončki. Eno ali več pomaranč prereži, iztisni sok ter ga precedi skozi gosto sito ali čisto krpo. Sok zmešaj v prstni ali emajlirani posodi s toliko količino sladkorja, da postane precej gosta tekoča zmes. Nastrgaj vanjo še jako drobne pomarančne lupinice ter postavi posodo na ne prevroč kraj, ker ne sme zavreti, ampak se le toliko segreje, da se sladkor raztopi; ko je zmes na ta način pripravljena, jo držimo tako, da kaplje v večjih ali manjših kapljah na dobro očiščeno marmornato ploščo. Ko se kaplje shlade, se rade odlučijo kot bom-

bončki. Zaviti v svilnat, izrezljan papir služijo i za okras božičnega drevesca.

Mlečni punč. Olupi eno limono in koščke lupine na drobno zreži, ter jo polij z $\frac{1}{4}$ litra ruma ali dobrega araka. To naj stoji pokrito dve uri. Potem polij $\frac{1}{2}$ kg sladkorja z vrelo vodo in zmešaj naglo sok dveh limon, pol muškatovega oreščka, naribanega seveda, in 1 l vrelega mleka, popolnoma posnetega. Nastavljeni prilij še rum ali arak, precedi vse, postavi na vroče, pa daj na mizo v skodelicah s šartelnjom. Ta punč je jako dobra zimska pijača in je posebno za dame in otroke prikladna.

Jajčni punč ni drugače kot navadni šato, začnjen z limonovo lupinico, limonovim sokom in rumom ali arakom. Najboljše belo vino za jajčni punč je bakator.

Klobase vseh vrst, mesene, iz suhega prekajenega ali svežega mesa, ravno tako tudi krvave in jetrne se dajo prav dobro prekajati. Važno pri tem je, da se klobasa ne dene v kvašo, ampak mora takoj v dimnik. V 24 urah mora biti vse gotovo, klanje in izdelava klobas, ohlajene in takoj v dimnik. Čreva morajo pa se namakati vsekakor v slani vodi par ur potem, ko so že očiščena. Krvavice in jetrnice moraš vse po črevu prebosti, da bo dimljenje prav hitro prodiralo, in kuri v dimnici, kolikor le moreš.

Mleko in kruh in sploh vse, kar povzroča kislino, tudi jesiš se ne sme rabiti za klobase, ki pridejo v dimnik, sicer se pokvarijo in zastrupe; kislina, s krvjo spojena in stara, je v krvavi klobasi največji strup za človeka. To velja tudi za sveže krvave in jetrne klobase. Mnogo ljudi se je že zastrupilo, ker so jedli staro krvavo, že kislo klobaso.

Če delaš iz krvi klobase, ne devaj jesiha pri klanju, da ti trajajo vsaj 5 do 8 dni. Brez kislina pa se jetrnice in krvavice prav dolgo ohranijo, po cele mesece, prekajane seveda, vendar naj se rabijo hitreje kot meso, tako da do Velike noči, če si o pustu klala, že vse pospraviš. Dobro pa je prekaditi klobase vendar, ker drugače morajo z njimi ljudje tako hiteti in jih celo razdajati.

KNJŽEVNA POROČILA

Gospodinjski koledar za l. 1926 je dotiskan in tudi v prometu. Natančnejše bomo o njem poročale v prihodnji številki. Danes ga le toplo priporočamo. Ni mu treba posebne reklame, kajti vsaka, ki ga je imela zadnja leta, se je tako privadila nanj, da bi ga prav težko pogrešala. Naročnice našega lista ga dobe v naši pisarni po L. 4, po pošti priporočenege pa po L. 5; drugače ga pa prodaja tudi knjigarna Štoka in tiskarna Edinost po L. 5, (poština še posebej).

Zveza kulturnih društev je izdala v založbi Tiskovne zadruga dve poljudni, za podežel-

ske odre pripravni igri: F. Ks. Svobode: «Popek» ter «Bogatini in smrt». (Iz češčine prevedel dr. Fr. Bradac.) Cena Din. 15, s poštnino Din. 16.50.

Iz iste založbe je izšla tudi «Knjiga o Japonski», deželni potresov. Zvezek obsega veleznimive razprave in povesti, ki jih je napisal svetovnoznani japonski pisatelj Hearn, poslovenil pa Baukart. Šestavki predstavljajo čtivo svoje vrste ter krasno razodevajo skrivnostno in globoko duševno življenje človeka na daljnem iztoku.

«Bonton», tudi v založbi Tiskovne zadruga, je pa knjiga, ki je prepotrebna slehernemu. Navodila o lepem vedenju, govorjenju, oblačenju v zasebnem in javnem življenju ter o ureditvi stanovanja vedno rada posluša in čita vsaka žena. Ta knjiga nas priprosto in dostojno pouči o slehernem koraku v vsakdanjem življenju, bodisi v skromni hiši ali sijajni dvorani. Kdor jo pazno čita in si zapomni navedena pravila, ne bo nikdar in nikjer v zadregi, kako naj se vede. — Cena broširani knjigi Din. 65.—, vezani Din. 80.—, poština Din. 3.—.

«Sveta vojska» je izdala pravlično igro «Palček Potep». Spisal A. Pajmč. Stane Din 5.— in se naroča pri «Sveti vojski» v Ljubljani, Poljanski nasip 10.

Igra je zelo posrečena, kjer so jo igrali, so dosegli prav lepe uspehe in je ne morejo prehaliti.

«Zapiski iz mrtvega doma»: A. M. Dostojevski, posl. Vladimir Levstik. Spl. knji. zv. 59-60. Cena I. delu Din. 36, vez. Din 46; II. delu Din. 30, vez. Din. 40.

Pretrsljiv roman, preveden v vse svetovne jezike. Dostojevski je sam preživel dokaj časa v «mrtvem domu», v sibirskih ječah, zato se njegovim «zapiskim» odlikujejo še po prav posebnem, živem slikanju vsega onega, kar trpe duše in telesa pregnancev.

«Glad»: Knut Hamsun, posl. Fran Albrecht. Spl. knj. zv. 58. — Cena Din. 32, vez. Din. 40.

Vsebina: Kruta usoda pisatelja in novinarja, ki ga idealizem in dobro srce, pomanjkanje odločnosti in sočutje do bližnjega pritrirajo do neizprosnege gladu, izrpa junaku dušo in telo. «Glad» je najlepše delo slavnege Skandinavca Hamsuna.

«Bratje in sestre v Gospodu»: Cvetko Golar. Spl. knj. zv. 61. — Cena Din. 24, vez. Din. 32. «Vdova Rošlinka» je ponesla ime Golerjevo v vse strani naše domovine, «Bratje in sestre v Gospodu» se lahko uvrste med najbolj značilno duševno deco pisateljevo. Naš človek, priprost in enostaven, se povzpne pod Golarjevim peresom v zanimivo osebnost, na katero se čitatelj naveže z vso ljubeznijo in zanimanjem.

NOV ZOBOZDRAVNIK

Med. univ. **LOJZ KRAIGHER**

SPECIALIST ZA BOLEZNI V USTIH IN NA ZOBEH

Z IZPITOM NEMŠKEGA DRŽ. ZOBOZDRAVNIKA

SPREJEMA VSA ZOBOZDRAVNIŠKA IN ZOBOTEHNIŠKA
OPRAVILA

V GORICI NA TRAVNIKU ŠT. 20, I. nad.

Popolnoma varno naložite denar v

Ljubljansko posojilnico

r. z. z. o. z.

v Ljubljani, Mestni trg šte. 6,

ker ima že nad

10,000.000 Din. jamštvene glavnice

Vloge na hranilne knjižice in tekoči
račun obrestuje najugodnejše.

Alojzij Povh

urar in zlatar

Piazza Garibaldi 2, I. n. Tel. 3-29

Lastna tovarna in delavnica. — Prodaja,
kupuje, popravlja vsakovrsne predmete.
Korist vsakega je, da se prepriča o cenah.

Dobava za urarje in zlatarje.

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

Jakob Perhauc

ustanovljena leta 1878

Trst, via Xidias 6, Telef. 2-36

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake kon-
kurence: pristen istrski tropinovec, kraški bri-
njevec, in kranjski slivovec. — Lastni izdelki:
šumeča vina, šampanjec, šumeči istrski refošk,
Lacrima Cristi in druga. — Specialiteta: Jaiči
konjak in Crema marsala ter raznovrstni likerji.

Marmolja & Delpin

Gorica, Piazza E. de Amicis 1

Trgovina s špecerijskim in kolonijalnim
blagom ter z deželnimi pridelki

se priporoča za obilen obisk.

Na drobno. - V mestu postrežba na dom. - Na debelo.

Poštnina plačana v gotovini.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni šte. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emalirane prsti.

PODRUŽNICA

Ljubljanske kredit. banke v Gorici

Corso Verdi „Trgovski Dom“

TELEFON ŠTEV. 50. ————— Brzojavni naslov: LJUBLJANSKA BANKA.

Deln. glavn. in rezerve: **CENTRALA: LJUBLJANA** Dinarjev 60 milijonov.

PODRUŽNICE: Brežice, Celje, Črnomelj, Kranj, Maribor, Metkovič, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obrestuje vloge na knjižice po 4½%. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru. — Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. — Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantneje. — Uradne ure za občinstvo od 8½ — 12 in od 3 — 5. Ob sobotah popoldne, nedeljah in praznikih zaprto.

Čitajte! Važno za vsakogar!
POMEN „JUHAN“
za prehrano in zdravje.

Že dolgo se splošno občeli potrebnost in pomanjkanje mogočno krepčilnega pripomočka v prehrani človeka. Napornosti sedanjega življenja ne zadošča več navadna hrana, ki slabega pač nasiti, moči mu pa ne daje. Redilni ekstrakti „JUHAN“ omogoča z malim stroškom dobro, zdravo in izdatno se hraniti. — Za strošek manj kot 1 dinar na dan dobavi „JUHAN“ telesu toliko redilne vrednosti iz zlatih beljakovin, mesnih in rastlinskih, da postane s tem pripomočkom najpriprostejša hrana izdatna in slastna. — „JUHAN“ krepča tudi prebavo in preganja želodčne slabosti. — „JUHAN“ se živa na način, da se vlije v navadno juho ali slan krop ali v prikuhe. Mesni juhi dá nepopisno okusnost in redilnost, brez mesa pa napravi iz kropla izvrstno pravo juho.

„JUHAN“ je oživljajoča in brez primere zdrava hrana. Stori človeka dobro razpoloženega, rejenega in močnega.

Za slabotne otroke, bolehnne, medle in nervozne ljudi pa je „JUHAN“ naravnost čudodelna hrana. — „JUHAN“ se dobi v vseh boljših prodajalnah živil.

Glavna prodaja: Ljubljana, Gradišče 13